

Izv. prof. dr. sc. Blanka Kačer¹
Fani Milan Ostojić, mag. iur.²
Ana-Maria Bogović, mag. iur.³

ODŠTETNA ODGOVORNOST U SPORTU (HRVATSKO POZITIVNO PRAVO)

UDK: 347 : 796/799
DOI: 10.31141/zrpf.2022.59.144.351
Pregledni znanstveni rad
Primljeno: 11. 5. 2022.

Razvojem sporta, a ujedno i sportskog prava, odštetna odgovornost postaje njegov sve značajniji dio. Posljedica je to rastućih sportskih ambicija i pomicanja fizičkih granica u sportu, koje za sudionike rezultiraju i većim rizikom od ozljeda, ali ujedno i sve potpunije i detaljnije pravne regulacije u sportu – koja onda rezultira i odgovornošću svakog onog koji ta pravila povrijedi. Autorice su u radu predstavile pravni okvir odštetne odgovornosti kao izuzetno važnog dijela sportskog prava u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: *odštetna odgovornost, sport, sportsko pravo, šteta, naknada štete*

1. UVOD

Sportsko pravo (još uvijek) relativno je mlada grana prava. Budući da je sport kao aktivnost star koliko i čovječanstvo,⁴ možemo reći da je pravna regulacija sporta kao posebne pravne grane civilizacijski poprilično zakasnila.⁵ Razvoj sporta prošao je dugačak put od načina jačanja tijela u svrhu lova na počecima društvenog razvoja do aktivnosti izuzetnog društvenog značaja i unosne poslovne djelatnosti kakav je danas. Sasvim je sigurno da su sportska pravila različitog civilizacijskog doseg

¹ Izv. prof. dr. sc. Blanka Kačer, ravnateljica Poslijediplomskog specijalističkog studija Športsko pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu; predstojnica Zavoda za građansko-pravne znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu; predsjednica Hrvatskog društva za sportsko pravo.

² Fani Milan Ostojić, mag. iur., asistentica na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Splitu; doktorandica na Poslijediplomskom sveučilišnom doktorskom studiju pravnih znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu.

³ Ana-Maria Bogović, mag. iur., odvjetnica u odvjetničkom uredu Ana-Maria Bogović, Slavonski Brod; doktorandica na Poslijediplomskom sveučilišnom doktorskom studiju pravnih znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu.

⁴ Na počecima civilizacije s ulogom jačanja tijela i duha u svrhu preživljavanja (kako lovom, tako i bijegom od prirodnih neprijatelja).

⁵ Ozbiljniji razvoj sportsko pravo doživljava tek u dvadesetom stoljeću.

postojala od samih početaka održavanja organizirane sportske igre, no sportsko pravo, kao posebna pravna grana, nije se razvila sve do prošlog stoljeća.⁶

Sportsko pravo od svog se nastanka razvija velikom brzinom (pri čemu za sam nastanak ne možemo vezati sami status pravne grane, kao što ne možemo uopće odrediti konkretan datum formalnog nastanka pravne grane – ono što možemo danas je s pravom tvrditi da sportsko pravo kao pravna grana postoji jer ispunjava sve kriterije koji se s tim u svezi uopće spominju),⁷ nastojeći tako pravno obuhvatiti sve izazove s kojima se susreće suvremeni sport, koji je danas izazovniji, brži, ekstremniji i opasniji nego ikad prije. Jasno je da takva ekspanzija sportskih ambicija, performansi i rezultata rezultira i većim rizikom za sve one koji se njime požele baviti. Rizik od sportskih ozljeda u igri, ali i šteta koju može pretrpjeti bilo koja osoba u vezi s igrom, danas je veći nego ikad prije. Također, sport je danas ne samo razbibriga, već i unosan posao. Profesionalni sportaši danas su milijunaši, javne osobe koje uspijevaju unovčiti ne samo svoju igru već i samu pojavu.

Dakle, ulozu u sportu sve su veći, a time su veće i štete (kako imovinske, tako i neimovinske) koje sudionici u sportu mogu pretrpjeti. Jasno je da pravna regulacija sportskih ponašanja⁸ ne bi bila ni od kakvog značaja kad je ne bi pratila i odgovornost sportskih aktera. Ta odgovornost, ovisno o vrsti pravila koja su u konkretnom slučaju prekršena, može se pojaviti i kao građanskopravna odgovornost za štetu. Upravo pravni okvir odštetne odgovornosti u sportu pruža svim sudionicima jamstvo da će im, u slučaju da štetu pretrpe uslijed protupravnog ponašanja drugih sudionika, ona biti potpuno naknađena. Iz navedenog razloga područje odštetne odgovornosti u sportu predstavlja izuzetno važan dio sustava sportskog prava.

2. OPĆENITO O ODŠTETNOJ ODGOVORNOSTI

Radi razumljivosti i cjelovitosti prikaza materije, potrebno je u ovom dijelu analizirati odštetnu odgovornost općenito. Naime, Zakon o sportu⁹ ne sadrži odredbe o odštetnoj odgovornosti pa je najvažnije pravno vrelo za navedenu materiju Zakon o obveznim odnosima,¹⁰ kao temeljni propis koji u hrvatskom pravnom sustavu uređuje pitanje odštetne odgovornosti.

Odgovornost za štetu u suvremenoj pravnoj teoriji određuje se kao obveznopravni odnos u kojemu je jedna strana dužna drugoj strani popraviti prouzročenu štetu, a

⁶ O razvitku sportskog prava vidjeti više u: Hrvoje Kačer, Blanka Kačer, Jozo Čizmić, „Uvod“, u: Hrvoje Kačer et al., *Sportsko pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 2018., str. 18-21.

⁷ Ibid.

⁸ Posebno ovdje treba staviti naglasak na sportska pravila kojima se uređuje ponašanje sudionika u sportskoj igri, a koja igraju važnu ulogu u utvrđivanju postojanja protupravnosti određenih ponašanja u sportu. No, o tome će biti više riječi u dijelu u kojem ćemo govoriti o pravnim vrelima sportskog prava.

⁹ Zakon o sportu, Narodne novine broj 71/2006, 150/2008, 124/2010, 124/2011, 86/2012, 94/2013, 85/2015, 19/2016, 98/2019, 47/2020, 77/2020, 133/2020 – dalje: Zakon o sportu ili ZOS.

¹⁰ Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine broj 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018, 126/2021 – dalje: ZOO ili Zakon o obveznim odnosima.

druga je strana ovlaštena zahtijevati takav popravak.¹¹ Prema članku 8. ZOO-a,¹² *svatko je dužan uzdržati se od postupka kojim se može drugome prouzročiti šteta.*¹³

Unatoč općoj zabrani prouzročenja štete, činjenica njezina nastanka ne dovodi sama po sebi do nastanka i obveznog odnosa odgovornosti za štetu. Kao i svaki drugi obvezni odnos, odgovornost za štetu nastaje onda kad se ispune sve pretpostavke određene objektivnim pravom. Osim *općih* (subjekti, štetna radnja, šteta, uzročna veza, protupravnost), moraju se ispuniti i sve *posebne* pretpostavke (npr. krivnja, povećana opasnost itd.).¹⁴ Pretpostavke potrebne za nastanak odštetne odgovornosti moraju biti ispunjene kumulativno, što znači da izostanak jedne od njih dovodi do nemogućnosti ostvarenja prava na naknadu štete.¹⁵

Pregled pretpostavki odštetne odgovornosti iznosimo u nastavku.

2.1. Opće pretpostavke nastanka odštetne odgovornosti

Pored subjekata, pretpostavke odgovornosti za štetu jesu štetna radnja štetnika, šteta, uzročna veza između štetne radnje i štete i protupravnost.¹⁶

2.1.1. Subjekti

Osnovna pretpostavka postojanja svakog odnosa odgovornosti za štetu jest postojanje odgovorne osobe¹⁷ i oštećenika. Pod odgovornom osobom valja razumjeti osobu koja je dužna popraviti štetu. Za štetu će ponajprije odgovarati osoba koja ju je prouzročila – štetnik. Od tog pravila postoje i iznimke, jer izravno ne odgovara ona osoba koja je stvarno počinila štetnu radnju (štetnik), već neka druga osoba (čl.

¹¹ Mladen Pavlović, *Izvanugovorna, predugovorna i ugovorna odgovornost za štetu – 1. dio*, str. 2., dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/CLN20V01D2019B1233> (pristup: 25. travnja 2022., 15:30).

¹² Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine broj 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018, 126/2021 – dalje: ZOO ili Zakon o obveznim odnosima.

¹³ ZOO u citiranom članku postavlja opće načelo zabrane prouzročenja štete (*neminem laedere*). U skladu s tim načelom, već se samim nanošenjem štete načelno postupa protivno pravilima pravnog poretka, pa time i protupravno. Izuzetno, ponašanje koje uzrokuje štetu neće biti protupravno ako postoje zakonom određena ograničenja kojima se načelo *neminem laedere* ograničava, odnosno ako postoje posebni razlozi za isključenje protupravnosti. Tako u: Igor Gliha, „Izvanugovorna odgovornost za štetu nastalu u sportu“, u: Hrvoje Kačer et al., *Sportsko pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 2018., str. 246.

¹⁴ Tako u: Petar Klarić, Martin Vedriš, *Građansko pravo*, Narodne novine, Zagreb 2014., str. 603.

¹⁵ Ovisno o vrsti ili podvrsti odštetne odgovornosti, tražit će se i različite pretpostavke za njezin nastanak. Tako se za nastanak objektivne (kauzalne) odštetne odgovornosti ne traži krivnja štetnika, dok je za nastanak subjektivne odštetne odgovornosti krivnja konstitutivan element.

¹⁶ Tako u Hrvoje Kačer, Ante Perkušić, u: Vilim Gorenc et al., *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, RRIF, Zagreb 2005., str. 1605.

¹⁷ Smatramo da je potrebno jasno razgraničiti pojam „štetnika“ i „odgovorne osobe“ kao subjekta obveznog odnosa odgovornosti za štetu. Iako je uglavnom štetnik, kao osoba koja je počinila štetnu radnju, obvezan štetu i naknaditi, tomu nije uvijek tako. Odredbe članaka 1055. – 1062. ZOO-a govore o odgovornosti za drugoga. U tim se slučajevima pojmovi „štetnik“ i „odgovorna osoba“ sadržajno ne preklapaju. Iz toga razloga smatramo da bi korištenje izraza „štetnik“ u smislu subjekta odštetne odgovornosti predstavljalo nepotrebno sužavanje tog pojma.

1055. do 1062. ZOO-a).¹⁸ Tako za štetu ne odgovaraju osobe koje nisu sposobne za rasuđivanje (zbog duševne bolesti, zaostalog umnog razvoja ili drugih razloga).

Međutim, postoje i slučajevi prolazne neubrojivosti (npr. netko pijan razbije tuđi prozor). U takvim slučajevima on neće odgovarati za štetu samo ako se u takvom stanju našao bez svoje krivnje, ali tada će za štetu biti odgovorna osoba koja ga je dovela u takvo stanje.¹⁹ Ako je riječ o skrivljenom ponašanju (npr. sam se doveo u pijano stanje), riječ je o institutu *actiones liberae in causa* (skrivena neuračunljivost) i to je izuzetak od općih pravila o utvrđivanju neuračunljivosti i krivnje. Iako *in tempore criminis* (u trenutku počinjenja štete – *in actu*) njegove radnje nisu bile slobodne i nije bio uračunljiv, procjenjuje se njegova namjera u njegovu prethodnom stanju (*in causa*), ako je bio tada uračunljiv.²⁰

Budući da se neoborivo smatra da nisu sposobna za rasuđivanje, za štetu ne mogu odgovarati ni djeca do navršene sedme godine života. U tom slučaju za štetu odgovaraju njihovi roditelji bez obzira na krivnju.²¹ Djeca od sedme do četrnaeste godine života odgovaraju za štetu samo ako se dokaže da su prilikom prouzročenja štete bila sposobna za rasuđivanje, dok potpuno odgovorni za štetu koju prouzroče postaju s navršenih četrnaest godina.²²

Nasuprot odgovornoj osobi, u odnosu odštetne odgovornosti stoji oštećenik. Oštećenik je osoba koja je pretrpjela određenu štetu. U smislu svojstava koje oštećenik mora imati da bi mogao biti sudionik odnosa odgovornosti za štetu, dovoljno je da je pravni subjekt, dakle da može biti nositelj prava i obveza.²³

¹⁸ Ivica Crnić, *Odštetno pravo*, Zgombić & Partneri d.o.o. – nakladništvo i informatika d.o.o., Zagreb 2008., str. 4-5.

¹⁹ Vedran Gjenero, *Pravni praktikum građanskog prava*, Vizura, Zagreb 2016., str. 300.

²⁰ Više o tom institutu vidjeti u: Gordana Grujić, *Actiones liberae in causa*, dostupno na: <http://casopis.pravni-fakultet.edu.rs> – *Actiones liberae in causa* – Pravo – teorija praksa, pristup: 11. 5. 2022., 19:35 h.

²¹ Sukladno čl. 1056. st. 3. ZOO-a, umjesto roditelja za štetu može odgovarati osoba kojoj je dijete bilo povjereno na čuvanje u vrijeme prouzročenja štete, ukoliko je ta osoba odgovorna za štetu (dakle, ukoliko nije postupala s dužnom pažnjom prilikom čuvanja djeteta). Ipak, čak i u slučaju prouzročenja štete u vrijeme kada je dijete bilo povjereno drugom na čuvanje, roditelj može odgovarati za štetu ako se dokaže da je šteta nastala zbog lošeg odgoja maloljetnika, loših primjera ili poročnih navika koje su mu roditelji dali ili se šteta inače može pripisati krivnji roditelja (čl. 1059. st. 1. ZOO-a). Više o odgovornosti za maloljetnika vidjeti u: Vilim Gorenc et al, *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, Narodne novine, Zagreb 2014., str. 1735-1741.

²² Tako i Vrhovni sud Socijalističke Republike Hrvatske (dalje: VSSRH) u odluci Rev-211/83 od 25. svibnja 1983.: *Maloljetnik s navršenih četrnaest godina života odgovara za štetu koju je prouzrokovao*.

Napominjemo da je sva sudska praksa koja je citirana u radu preuzeta s portala <https://www.iusinfo.hr/>, što se u nastavku teksta uz svaku citiranu odluku neće posebno navoditi, već će se navesti isključivo eventualno citiranje prakse prema nekom drugom izvoru.

²³ Za razliku od štetnika, koji mora biti deliktno sposoban i ubrojav; u protivnom ne može biti sudionik odnosa odgovornosti za štetu na strani odgovorne osobe.

2.1.2. Štetna radnja štetnika

Štetna radnja je svaka radnja (*commissio* – činjenje kao aktivna radnja) ili propust (*ommissio* – štetnik je propustio učiniti nešto što je na temelju zakona ili ugovora bio dužan učiniti) štetnika kojim se oštećeniku nanosi šteta.²⁴ Kad se govori o štetnoj radnji, misli se uvijek na određeno ponašanje čovjeka.²⁵ Štetna radnja štetnika može biti u obliku građanskog delikta²⁶ (izvanugovorna odgovornost za štetu) i povrede postojećeg ugovornog odnosa (ugovorna odgovornost za štetu). Temeljno obilježje građanskog delikta jest nepostojanje prethodnog ugovornog odnosa među strankama.²⁷ Utoliko svako postupanje (činidba ili propust) kojim se drugome prouzroči šteta, a koje postupanje nije povreda ranije preuzete ugovorne obveze, predstavlja odnosno može predstavljati građanski delikt. Između štetnika i oštećenika, u ovom slučaju, nastaje izvorna i samostalna obveza odgovornosti za štetu.²⁸

S druge strane, kod ugovorne odgovornosti za štetu ne dolazi do nastanka sasvim novog, izvornog građanskopravnog odnosa među strankama, već do preoblikovanja postojećeg ugovornog odnosa u odnos odgovornosti za štetu. Za razliku od građanskog delikta, kod kojeg štetnu radnju može počinuti bilo koja osoba, povredu ugovorne obveze u načelu može počinuti samo sudionik u toj ugovornoj obvezi – odnosno ugovorna strana.²⁹

U literaturi se kao specifičan oblik izvanugovorne odgovornosti navodi i predugovorna odgovornost (strana koja je pregovarala ili prekinula pregovore suprotno načelu savjesnosti i poštenja – članak 251. u svezi s odredbom članka 4. ZOO-a). Na ovu odgovornost odgovarajuće se primjenjuje normativa o deliktnoj odgovornosti.³⁰

²⁴ Vilim Gorenc et al., *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, Narodne novine, Zagreb 2014., str. 1700.

²⁵ Ivo Grbin, „Pretpostavke odgovornosti za štetu i odgovornost po osnovi krivnje“, u: *Naša zakonitost*, Savez društava pravnika Hrvatske, Udruženje za upravne znanosti i praksu Hrvatske, Republički zavod za javnu upravu SR Hrvatske, Zagreb, br. 9 – 10/1987, str. 978.

²⁶ Za razliku od kaznenih delikata, koji su posebno propisani zakonom, građanski delikt određuje se generalno i primjerno, jer za njega nije važno kakva je štetna radnja već je ključno da je tom štetnom radnjom prouzročena šteta. Ponekad će građanski delikt biti ujedno i kazneni delikt, no ponekad će postojati samo jedan od navedenih. O tome više u: Petar Klarić, Martin Vedriš, *Građansko pravo*, Narodne novine, Zagreb 2014., str. 587-588.

²⁷ Na ovom mjestu još jednom možemo ukazati na odredbu čl. 8. ZOO-a, prema kojoj je svatko dužan suzdržati se od prouzročenja štete drugoj osobi (načelo *neminem laedere*).

²⁸ Blanka Kačer, O slučaju Marije Šarapove (u svezi hrvatskog pravnog okvira odštetne odgovornosti, u: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 55, 2/2018., str. 378.

²⁹ Iznimno, ugovorni odnos može povrijediti i treća osoba koja se ne nalazi u tom ugovornom odnosu – recimo treća osoba koja kupi nekretninu za koju zna da je već prodana i predana drugome.

³⁰ Hrvoje Kačer, Blanka Kačer, „Krizne točke za nastanak štete u vijeku sportaša, posebno s aspekta uloge trenera koji (ne) radi *lege artis*“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 56, 2/2019, str. 294-295.

2.1.3. Šteta

Šteta je umanjene nečije imovine (obična šteta), sprečavanje njezina povećanja (izmakla korist) i povreda prava osobnosti (neimovinska šteta).³¹

Kao što sama zakonska odredba kaže, obična šteta predstavlja umanjene nečije postojeće imovine. Do umanjena postojeće oštećenikove imovine može doći uništenjem ili oštećenjem stvari koje ulaze u njegovu imovinsku masu i gubitkom nekog njegova imovinskog prava.³²

Za razliku od obične štete, koja se sastoji u gubitku postojeće imovine oštećenika, izmakla korist predstavlja sprečavanje uvećanja imovine oštećenika. Sažeto rečeno, izmakla korist jest dobitak kojem se netko nada po redovitom tijeku stvari ili prema posebnim okolnostima i bio bi ga ostvario da nije bilo štetne radnje.³³ Treba spomenuti da je sudska praksa postavila kriterije za priznavanje izmakle koristi kao nastale štete koju treba nadoknaditi – tako se traži da je oštećenik zaista imao namjeru i vjerojatnost stjecanja koristi.³⁴ Izmakla korist, koja se naziva još i negativnom štetom, po prirodi stvari može biti samo imovinska šteta.

Neimovinska šteta predstavlja povredu subjektivnih neimovinskih prava i interesa. Subjektivna prava koja pravni poredak priznaje nekoj osobi glede njezinih osobnih, neimovinskih dobara, njezina su osobna, neimovinska prava.³⁵ Prema čl. 19. ZOO-a, svaka fizička i pravna osoba ima pravo na zaštitu svojih prava osobnosti pod pretpostavkama utvrđenima zakonom.³⁶ Ovu štetu, prema prihvaćenoj objektivnoj koncepciji, čini već sama povreda osobnosti, a pretrpljeni bolovi i strah, izazvani štetnom radnjom, samo su mjerilo težine povrede prava osobnosti i uzimaju se u obzir, pored drugih relevantnih okolnosti, pri utvrđivanju visine pravične novčane naknade.³⁷

U smislu odnosa između imovinske i neimovinske štete, treba naglasiti da postojanje imovinske štete nije pretpostavka za dosuđenje neimovinske štete. Oštećenik, fizička ili pravna osoba, ima pravo na popravljavanje neimovinske štete, pa i pravo na pravičnu novčanu naknadu, neovisno o naknadi imovinske štete (čl. 1046. ZOO-a), pa i kad imovinske štete nema (čl. 1100. st. 1. i 3. ZOO-a). Ti se oblici

³¹ ZOO, čl. 1046.

³² Tako u: Ivo Grbin, „Popravljanje imovinske štete“, u: *Informator*, Novi informator, Zagreb, br. 5441/5442, str. 5.

³³ Petar Klarić, Martin Vedriš, *Građansko pravo*, op. cit., str. 593.

³⁴ Tako i VSRH u odluci Rev-236/82 od 7. listopada 1982.

³⁵ Nikola Gavella, *Osobna prava*, I. dio, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 2000., str. 13.

³⁶ Pritom su u st. 2. navedenog članka kao prava osobnosti navedena prava na život, tjelesno i duševno zdravlje, ugled, čast, dostojanstvo, ime, privatnost osobnog i obiteljskog života, sloboda i dr. Iako ZOO govori o više posebnih prava osobnosti, u literaturi ima stajališta prema kojima postoji samo jedno opće osobno pravo (i eventualno pojedine različite vrste tog prava). O problemu postoji li jedno opće ili više posebnih osobnih prava vidjeti u: Nikola Gavella, *Osobna prava*, I. dio, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 2000., str. 18.

³⁷ Vilim Gorenc et al., *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, Narodne novine, Zagreb 2014., str. 1715.

popravljanja štete mogu i kumulirati. Time se postiže ukupna zaštita oštećenikovih prava.³⁸

2.1.4. Uzročna veza (kauzalni nesus)

Da bi počinjenje štetne radnje i nastanak štete (zajedno s ostalim potrebnim pretpostavkama) doveli do nastanka obveznog odnosa odgovornosti za štetu, nije dovoljno da navedene pretpostavke postoje neovisno jedna o drugoj, već se traži da je upravo počinjena štetna radnja prouzročila nastalu štetu. U praksi se često događa da nije lako odrediti i dokazati koja je štetna radnja uzrok nastale štete. Naime, šteta može nastati kao posljedica više uzroka od kojih je svaki sam za sebe mogao prouzročiti cijelu štetu³⁹ ili svaki od njih uzrokuje dio štete, a svi zajedno cijelu,⁴⁰ pa se tako može raditi o alternativnim ili kumulativnim uzrocima.⁴¹

Budući da prilikom nastanka pojedine štete često djeluje više uzroka, od kojih onda treba odabrati onaj (ili više njih) koji je uzrok te štete, u literaturi se postavilo pitanje koji događaj treba smatrati uzrokom – a posljedično su se o ovom pitanju razvile i različite teorije. U našem sustavu građanskog prava u velikoj je mjeri prihvaćena adekvacijska teorija, prema kojoj se među različitim događajima koji se mogu smatrati uzrocima nastale posljedice, kao uzrok uzima samo onaj koji je tipičan za postanak određenog štetnog uspjeha. Tipičan je, pak, onaj uzrok koji redovito dovodi do određene štete. To je onaj događaj za koji nam životno iskustvo pokazuje da se redovito uz njegovu pojavu može očekivati nastup određene štetne posljedice.⁴²

Način određivanja i dokazivanja uzroka koji je doveo do nastanka štete važan je kod subjektivne odgovornosti za štetu (kod koje se uzročnost dokazuje), dok kod objektivne odgovornosti za štetu ZOO predviđa drukčiji način utvrđivanja uzročnosti. Prema odredbi čl. 1063. ZOO-a, šteta nastala u vezi s opasnom stvari, odnosno opasnom djelatnošću smatra se da potječe od te stvari odnosno djelatnosti, osim ako se dokaže da one nisu bile uzrok štete. Dakle, kod objektivne odgovornosti teret dokazivanja kauzalnog nekusa u slučaju veze s opasnom stvari ili djelatnosti „prebačen“ je s oštećenika na štetnika, čime se željelo olakšati položaj oštećenika, a ujedno je sukladno „strožoj“ odgovornosti koja postoji kod principa objektivne odgovornosti za štetu. Ipak, iz zakonske formulacije jasno proizlazi kako je ova predmnjeva oboriva – ako štetnik dokaže da opasna stvar ili opasna djelatnost nisu

³⁸ Ivica Crnić, „Prava osobnosti i neimovinska šteta u sportu“, u: Hrvoje Kačer et al., *Sportsko pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 2018., str. 269.

³⁹ Recimo, različite osobe zadaju oštećeniku više udaraca, uslijed čega on pretrpi prijelom noge, od kojih je svaki bio dovoljno snažan da sam za sebe dovede do takve štete.

⁴⁰ Takva situacija postoji kad, u smislu prethodnog primjera, različite osobe zadaju oštećeniku više udaraca koji sami za sebe nisu dovoljni da prouzroče prijelom noge, no kumulacija tih radnji dovede do nastanka takve štete.

⁴¹ Igor Gliha, „Izvanugovorna odgovornost za štetu nastalu u sportu“, u: Hrvoje Kačer et al., *Sportsko pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 2018., str. 244.

⁴² O adekvacijskoj teoriji više u: Petar Klarić, Martin Vedriš, *Građansko pravo*, Narodne novine, Zagreb 2014., str. 595- 596.

bile uzrokom nastale štete – uzet će se da uzročna veza kao pretpostavka odštetne odgovornosti ne postoji.⁴³

2.1.5. Protupravnost

Protupravno ponašanje jest ono koje je protivno nekom pravilu važećeg pravnog poretka. Budući da pravni poredak ne čine samo propisi, već i pravila morala i običaji, tako je protupravnost širi pojam od protuzakonnosti. Protupravne su, dakle, one radnje kojima se krši bilo koja norma pravnog poretka.⁴⁴

U hrvatskoj se pravnoj književnosti protupravnost beziznimno smatra pretpostavkom odgovornosti za štetu.⁴⁵ No ZOO, koji predstavlja temeljni, opći propis hrvatskog obveznog pravnog poretka, nigdje izričito ne spominje protupravnost kao pretpostavku odgovornosti za štetu.⁴⁶ „Šutnja“ ZOO-a po ovom pitanju potkrepljuje i suprotna mišljenja, pa tako ima autora koji preispituju opravdanost protupravnosti kao pretpostavke odgovornosti za štetu.⁴⁷

U teoriji se protupravnost dijeli na dva elementa, objektivni i subjektivni. Objektivnim se elementom smatra protivnost pravnom poretku, a subjektivnim skrivljenost.⁴⁸ Protivnost pravnom poretku, kao objektivni element protuzakonnosti, ne uzima u obzir odnos štetnika prema štetnoj radnji, već se ostvaruje u samoj činjenici povrede nekog pravila važećeg pravnog poretka. Subjektivni element protupravnosti, s druge strane, predstavlja štetnikovu krivnju – kao njegov subjektivni odnos prema počinjenoj štetnoj radnji i prouzročenoj šteti. Prema članku 1049. ZOO-a, krivnja postoji kada je štetnik prouzročio štetu namjerno ili

⁴³ O subjektivnoj i objektivnoj odgovornosti za štetu vidjeti više u: Zlatko Česić, Vilim Gorenc, Hrvoje Kačer, Hrvoje Momčinović, Drago Pavić, Ante Perkušić, Andrea Pešutić, Zvonimir Slakoper, Branko Vukmir, Ante Vidović, „Komentar Zakona o obveznim odnosima“, *RRiF*, Zagreb 2005.; Hrvoje Kačer, Aldo Radolović, Zvonimir Slakoper, „Zakon o obveznim odnosima s komentarom“, *Poslovni zbornik*, Zagreb 2006.; Vilim Gorenc, Loris Belanić, Hrvoje Momčinović, Ante Perkušić, Andrea Pešutić, Zvonimir Slakoper, Mario Vukelić, Branko Vukmir, *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, Narodne novine, Zagreb 2014.; Ivica Crnić, *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, šesto izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Organizator – PRAVO 88, Zagreb 2016.; Zlatko Česić, *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, Knjiga prva, Knjiga druga, Knjiga treća, Libertin naklada, Rijeka 2021.

⁴⁴ Igor Gliha, „Protupravnost kao pretpostavka građanskopravne odgovornosti za štetu nastalu u športu“, u: *Privreda i pravo*, Udruženje društava pravnika u privredi Hrvatske, Zagreb, vol. 32., 11-12/1993, str. 947.

⁴⁵ Takav je stav i hrvatske sudske prakse, koja je u brojnim odlukama zauzela stajalište prema kojem bez protupravnosti nema ni odnosa odštetne odgovornosti. Tako vidjeti u: VSRH, Rev-1535/1990 od 9. siječnja 1991., VSRH, Rev-x 544/2012 od 19. rujna 2012. i VSRH Rev-976/2007 od 9. siječnja 2008. U svim navedenim predmetima VSRH izrazio je stajalište kako, budući da nije utvrdio postojanje protupravnosti, ne može nastati ni obveznog pravnog odnosa odgovornosti za štetu.

⁴⁶ Marko Baretić, „Protupravnost kao pretpostavka odštetnopravne odgovornosti u hrvatskom pravu“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, vol. 70., 5/2020, str. 597.

⁴⁷ Više o tome u Saša Nikšić, „Povreda prava na duševni integritet“, u: Petar Klarić, *Odgovornost za neimovinsku štetu zbog povrede prava osobnosti*, Narodne novine, Zagreb 2006., str. 219-220.

⁴⁸ Zlatan Stipković, *Protupravnost kao pretpostavka odgovornosti za štetu*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb 1991., str. 34.

nepažnjom. Iz navedene zakonske odredbe iščitavamo o tome koji su oblici krivnje – to su namjera (*dolus*) i nepažnja (*culpa*).⁴⁹

Razlikovanje subjektivnog i objektivnog elementa protupravnosti važno je u određenju različitih vrsta odgovornosti za štetu – subjektivne (odgovornost po osnovi krivnje) i objektivne ili kauzalne odgovornosti (odgovornost bez obzira na krivnju). Tako se kod šteta za koje se odgovara po principu subjektivne odgovornosti, pored svih prethodno navedenih pretpostavki za postojanje odštetne odgovornosti, zahtijeva i krivnja štetnika, dok se kod objektivne odgovornosti za štetu odgovara bez obzira na krivnju štetnika (dakle – kad i krivnje nema, za odgovornost je dovoljna povreda pravila pravnog poretka).⁵⁰

Naposlijetku treba spomenuti i razloge isključenja protupravnosti. Naime, u nekim će (opravdanim) slučajevima protupravnost radnje, koja prema općim pravilima jest protupravna, biti isključena. Najvažniji su primjeri viša sila, nužna obrana, krajnja nužda, dopuštena samopomoć i pristanak oštećenika.⁵¹

3. PRAVNA VRELA ZA ODŠTETNU ODGOVORNOST U SPORTU

3.1. Pravna vrela sportskog (odštetnog) prava u Republici Hrvatskoj

Uobičajeno je u dijelu znanstvenog rada s ovim ili sličnim naslovom krenuti s ustavom kao najvišim pravnim aktom u svakoj uređenoj državi. Po uobičajenom obrascu, slijedili bi zakoni, podzakonski akti, pravni običaji, pravna znanost i sudska praksa.⁵² Tako je najviše pravo vrelo za odštetnu odgovornost u sportu (ali i za bilo koje drugo pitanje) Ustav Republike Hrvatske⁵³ kao najviši pravni akt

⁴⁹ Pritom je namjera najteži oblik krivnje, kod kojeg štetnik postupa znajući i hotimice – on želi i štetnu radnju kao uzrok i štetu kao posljedicu te štetne radnje. S druge strane, štetnik koji postupa s nepažnjom ne želi štetu kao posljedicu, već želi samo štetnu radnju. Ovisno o pažnji s kojom štetnik postupa razlikujemo običnu nepažnju (*culpa levis*) i krajnju nepažnju (*culpa lata*). Kod prve štetnik postupa s pažnjom s kojom bi u konkretnim okolnostima postupao svaki prosječan čovjek, dok kod krajnje nepažnje štetnik ne postupa niti s tom pažnjom. Vidjeti tako i više o tome u: Petar Klarić, Martin Vedriš, *Građansko pravo*, op. cit., str. 609-622.

⁵⁰ Naše građanskopravno uređenje princip subjektivne odgovornosti za štetu prihvaća kao pravilo, a princip objektivne odgovornosti kao iznimku. Pojedini slučajevi kauzalne odgovornosti za štetu izričito su propisani – prema ZOO-u, to su odgovornost za štetu od opasne stvari ili opasne djelatnosti (čl. 1063-1067), odgovornost za štete izazvane motornim vozilom u pogonu (čl. 1068-1070), odgovornost za neispravan proizvod (čl. 1073-1080), odgovornost organizatora priredbi (čl. 1081), odgovornost zbog uskrate nužne pomoći (čl. 1082), odgovornost zbog nesklapanja ugovora (čl. 1083) i odgovornost u vezi s obavljanjem poslova od javnog interesa (čl. 1084).

⁵¹ O razlozima isključenja protupravnosti vidjeti u: Petar Klarić, Martin Vedriš, *Građansko pravo*, op. cit., str. 600-603. O pristanku oštećenika kao razlogu isključenja protupravnosti bit će više riječi u nastavku, budući da je od iznimne važnosti upravo u sportskom pravu.

⁵² Hrvoje Kačer, Blanka Ivančić-Kačer, „O rješavanju antinomija i pravnih praznina (posebno) na primjeru odnosa Zakona o sportu i Zakona o obveznim odnosima“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 54, 2/2017, str. 401.

⁵³ Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine broj 56/1990, 135/1997, 113/2000, 28/2001, 76/2010, 5/2014 – dalje: Ustav.

u Republici Hrvatskoj.⁵⁴ Budući da je punopravna članica Europske unije, i kao takva obvezna poštovati i primjenjivati pravo Europske unije,⁵⁵ kao pravno vrelo treba navesti i Sporazum o stabilizaciji pridruživanju između Republike Hrvatske i europskih zajednica i njihovih država članica⁵⁶ i sve pravne norme Europske unije. U okviru Europske unije treba spomenuti i Deklaraciju Europskog vijeća o posebnim značajkama sporta i njegovoj društvenoj ulozi u Europi, koja navodi kako sport počiva na temeljnim društvenim, obrazovnim i kulturnim vrijednostima i utječe na integraciju, uključivanje u društveni život, toleranciju i prihvaćanje razlika te poštovanje pravila.⁵⁷

Prepoznajući veliku društvenu važnost sporta, Europska komisija usvojila je Bijelu knjigu o sportu⁵⁸ u kojem o sportu govori kao o rastućem socijalnom i ekonomskom fenomenu važnom za strateške ciljeve prosperiteta i solidarnosti. Iz tog razloga njome su usvojeni i postavljeni planovi Europske komisije za razvoj sporta u budućnosti.

S obzirom na to da se radi o području sporta, temeljno pravno vrelo nakon i pored Ustava jest Zakon o sportu. Ovim se zakonom uređuju sustav sporta i sportske djelatnosti, stručni poslovi u sportu, sportska natjecanja, financiranje sporta, nadzor i ostala pitanja od značaja za sport.⁵⁹ Međutim, kako Zakon o sportu ne sadrži odredbe o odštetnoj odgovornosti, to najvažnije pravno vrelo za navedenu materiju ostaje ZOO,⁶⁰ kao temeljni propis koji u hrvatskom pravnom sustavu uređuje pitanje odštetne odgovornosti.

Značenje pravnog vrela svakako imaju zakoni koji se specijalistički bave sportom (npr. Zakon o sportskoj inspekciji,⁶¹ Zakon o sprečavanju nereda na športskim natjecanjima),⁶² ali i niz zakona koji u svojem fokusu kod donošenja nisu imali sport, ali se u bitnom odnose i na sport (npr. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim

⁵⁴ O ustavnopravnim odredbama koje se odnose na sport vidjeti u: Jadranko Crnić, Blanka Ivančić-Kačer, „Ustav i sport“, u: Ivica Crnić et al., (*Uvod u) športsko pravo*, Inženjerski biro d.d., Zagreb 2009., str. 37-48.

⁵⁵ Koje sveukupno možemo nazvati europskom pravnom stečevinom ili *acquis communautaire*, koji pojam obuhvaća cjelokupno akumulirano pravo Europske unije.

⁵⁶ Sporazum o stabilizaciji pridruživanju između Republike Hrvatske i europskih zajednica i njihovih država članica, Narodne novine – međunarodni ugovori 14-132/2001 od 27. prosinca 2001.

⁵⁷ Declaration on the specific characteristics of sport and its social function in Europe, of which account should be taken in implementing common policies (Annex IV), European council – Nice, 7-10 December 2000, Conclusions of the Presidency, toč. 3., dostupno na: https://www.europarl.europa.eu/summits/nice2_en.htm#an4, pristup: 26. travnja 2022., 11:30.

⁵⁸ White Paper on Sport, COM/2007/0391 final od 11. srpnja 2007., dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52007DC0391>.

⁵⁹ Jozo Čizmić, Blanka Kačer, „Pravni izvori sportskog (materijalnog i postupovnog) prava“, u: Hrvoje Kačer et al., *Sportsko pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 2018., str. 25.

⁶⁰ Pritom je ZOO *lex generalis*, a Zakon o sportu *lex specialis* za materiju sportskog prava, pa tako i sportskog odštetnog prava. Naglašavamo da su te odredbe u *lex specialis*, nažalost, izostale.

⁶¹ Zakon o sportskoj inspekciji, Narodne novine broj 86/2012, 98/2019, 34/2021.

⁶² Zakon o sprečavanju nereda na športskim natjecanjima, Narodne novine broj 117/2003, 71/2006, 43/2009, 34/2011.

pravima⁶³ uz spomenuti ZOO), kao i bilo koja druga pravna norma, zakonske ili podzakonske razine koja se bavi sportskom problematikom.⁶⁴

Za određene sportove postoje posebni propisi kojima se uređuju pravila ponašanja u točno određenim situacijama. Tih propisa nema mnogo i najčešće se radi o podzakonskim aktima – pravilnicima. Pravilnici postoje samo glede malog broja sportova (pa bi se moglo kazati da postoje samo izuzetno) i njima se u pravilu uređuju ponašanja u sportovima u kojima postoji posebna opasnost od sudaranja.⁶⁵

Naravno, status pravnog vrela imaju i sudska praksa i pravna znanost, svako od tih vrela uz svoje velike specifičnosti. Pri tome uobičajeni pojam sudska praksa treba vrlo elastično tumačiti, tako da se ne radi samo o sudskim odlukama, nego o svim odlukama bilo kojeg tijela koje mogu dovesti do sudova, moguće čak i uz izvansudske nagodbe. Jednako tako je bitno naglasiti da se ne radi samo o sudovima unutar nacionalnih granica nego i o nadnacionalnoj praksi, pri čemu je posebno značenje suda za ljudska prava (npr. *Bosman case*) i arbitraže Međunarodnog olimpijskog odbora (CAS-TAS).⁶⁶ Kako je moguće pravnu zaštitu protiv odluke CAS-TAS-a tražiti i pred švicarskim državnim sudom (s obzirom na sjedište CAS-TAS-a u Lausannei, u Švicarskoj) ili bilo kojim državnim sudom u državi gdje je sjedište nekog međunarodnog tijela, tako status pravnog vrela dobiva i državno pravo te (odredive) države.⁶⁷

3.2. Autonomno pravo i sportska pravila kao pravno vrelo

Autonomna pravna vrela jesu pravna vrela kojima pojedinci samostalno uređuju svoje pojedine pravne odnose. Tako bi ugovor, ili statut pojedine udruge, bio autonomno pravno vrelo. Nema sumnje o tome da su ugovori važeće pravno vrelo za stranke koje su se njime obvezale i, kao takvi, moguće pravno vrelo za pitanje odštetne odgovornosti zbog povrede tog ugovora.⁶⁸ Pitanje koje se postavlja jest – jesu li sportska pravila važeće pravno vrelo za pitanje odštetne odgovornosti u sportu?

⁶³ Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, Narodne novine broj 91/1996, 68/1998, 137/1999, 22/2000, 73/2000, 114/2001, 79/2006, 141/2006, 146/2008, 38/2009, 153/2009, 90/2010, 143/2012, 152/2014, 81/2015, 94/2017.

⁶⁴ Hrvoje Kačer, Ante Perkušić, Blanka Ivančić-Kačer, „Postoji li u Republici Hrvatskoj (kvalitetno) sportsko pravo?“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 49, 4/2012., str. 728.

⁶⁵ Tako u: Igor Gliha, „Izvanugovorna odgovornost za štetu nastalu u sportu“, u: Hrvoje Kačer et al., *Sportsko pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 2018., str. 234. Primjer sporta glede kojeg postoji poseban pravilnik o ponašanju jest skijanje, gdje je donesen Pravilnik o sigurnosti na urednim skijalištima, Narodne novine br. 68/1991, 60/1992, 111/1997, 71/2006, 79/2007.

⁶⁶ Tribunal Arbitral du Sport – Court Arbitration for Sport (dalje: CAS-TAS).

⁶⁷ Blanka Ivančić-Kačer; Davor Radić, „Odgovornost za štetu u dva slučaja ugovornog nogometnog sportskog prava“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 52, 2/2015, str. 553.

⁶⁸ O ugovornoj odgovornosti za štetu više *infra*, str. 26-29.

Nedvojbeno je da sportska pravila predstavljaju autonomno pravno vrelo. Autonomija je sporta,⁶⁹ u okviru nacionalnog, europskog i međunarodnog prava, mogućnost nevladinih, neprofitnih sportskih organizacija da ustanovljaju, mijenjaju i tumače pravila primjerena njihovu sportu slobodno, bez nepotrebnog političkog i ekonomskog utjecaja.⁷⁰ Promatrano sa stajališta pravnih propisa, sportska pravila predstavljaju norme kojima se utvrđuju pravila ponašanja sudionika u sustavu sporta pri obavljanju sportskih aktivnosti i djelatnosti, s ciljem konkretiziranja zaštite pravnih dobara. Pojam „sportska pravila“ temeljni je pojam za sve norme utvrđene od strane sportskih udruženja i saveza.⁷¹

Položaj sportskih pravila ponešto je drukčiji od drugih autonomnih vrela, prije svega činjenicom da sportska pravila mogu nalagati ponašanja koja su suprotna općim pravilima,⁷² što inače pri samouređenju nije dopušteno. Nadalje, mogu obvezivati i osobe koje su izvan kruga onih koji su samouredili svoje odnose, tj. pojedince koji nisu ni članovi organizacija koje donose sportska pravila, niti se bave određenim sportom unutar struktura organizacije koja donosi sportska pravila.⁷³ Sportska pravila ne mogu biti općeobvezatna (jer nisu donesena u zakonodavnoj proceduri, niti objavljena u službenim glasilima), pa ona obvezuju samo pojedince koji su se sami obvezali poštovati ih.⁷⁴ Ipak, prethodno je spomenuto kako ona mogu obvezivati i pojedince koji su izvan struktura organizacije koja donosi sportska pravila.

Priznatim sportovima⁷⁵ priznata je kvalifikacija djelatnosti od društvenog interesa. Zbog osobite važnosti sporta u društvu, država je (priznatim) sportskim organizacijama priznala pravo propisivati sportska pravila za određeni sport koja se (temeljem ovlasti dane od strane državne vlasti) primjenjuju na sve pojedince koji se dobrovoljno bave tim sportom, bez obzira na to što se nisu izričito obvezali na njihovo poštovanje. Sama činjenica bavljenja određenim sportom dovoljna je za podvrgnutost sportskim pravilima.

⁶⁹ Vežano za autonomno sportsko pravo, treba spomenuti i pojam *lex sportiva*, u literaturi definiran kao poredak stvoren od strane međunarodnih sportskih organizacija – globalno sportsko pravo podvrgnuto privatnom sustavu upravljanja. O tome više u: Miodrag Mićović, „Lex sportiva i fair play“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 48, 4/2011, str. 749-757.

⁷⁰ Jean Loup Chapellet, *Autonomy of Sport in Europe*, Council of Europe Publishing, Strasbourg 2010., str. 49.

⁷¹ Nenad Đurđević, „Autonomija sporta – obaveznost sportskih pravila međunarodnih sportskih saveza na nacionalnom nivou“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 55, 2/2018, str. 292.

⁷² Recimo u boks, gdje je sportskim pravilima regulirano udaranje protivnika, koje ponašanje je prema općim propisima zabranjeno.

⁷³ Tako u: Igor Gliha, „Izvanugovorna odgovornost za štetu nastalu u sportu“, u: Hrvoje Kačer et al., *Sportsko pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 2018., str. 235.

⁷⁴ Takav pristanak ne mora nužno biti izričit, već može biti i konkludentan (npr. dobrovoljno bavljenje određenim sportom).

⁷⁵ U Republici Hrvatskoj to su sportovi koji su navedeni u Nomenklaturi sportova i sportskih grana koju donosi Hrvatski olimpijski odbor (dalje: HOO).

Možemo zaključiti kako sportska pravila nisu općeobvezujuća pravna pravila, no zbog obvezatnosti za sportaše koji se bave sportom reguliranim tim pravilima mogu imati značaj pri utvrđivanju njihove odštetne odgovornosti.⁷⁶ Unatoč specifičnoj naravi sportskih pravila, ona se u sporovima za naknadu šteta nastalih u sportu ne bi smjela primjenjivati kao samostalna pravila. Trebala bi imati ulogu dodatnog kriterija koji će omogućiti ocjenu ponašanja štetnika kao pripadnika društva, preciznije sportaša koji se bavi određenim sportom.⁷⁷

4. IZVANUGOVORNA ODGOVORNOST ZA ŠTETU U SPORTU

Kao što smo prethodno naveli, izvanugovorna odgovornost za štetu jest izvorni i samostalni oblik odštetne odgovornosti u kojem među strankama ne postoji prethodni ugovorni odnos koji je povrijeđen štetnom radnjom.⁷⁸

Kod svih vrsta sportova dolazi do povreda (sportaša i drugih osoba), a to sa sobom povlači i pitanje naknade štete. Upravo povrede do kojih dolazi prilikom bavljenja sportom (bilo izvan sportskih natjecanja ili na sportskim natjecanjima) često potpadaju upravo u polje izvanugovorne odgovornosti za štetu.⁷⁹ Budući da izvanugovorna odgovornost za štetu u sportu ima određene posebnosti, u nastavku će biti analizirana upravo specifična pitanja sportske izvanugovorne odštetne odgovornosti.

Govoreći o šteti kao pretpostavci odnosa odgovornosti za štetu u sportu, važno je definirati pojam sportske štete. Pojam „sportska šteta“ nije definiran u zakonskom tekstu nego je tvorevina pravne teorije. Njime se, u stvari, želi pobliže odrediti oblast života u kojem je neka šteta nastala.⁸⁰ Pri pobližem definiranju pojma sportske štete mogu se razlikovati dva shvaćanja. Po jednim, pojam sportske štete obuhvaća sve povrede pri sportskoj aktivnosti, osim onih koje prouzroče gledatelji i treće osobe. Da bi se neki događaj mogao kvalificirati kao sportska šteta, potrebno je da je u njemu sudjelovao „aktivni“ sportaš. Treće osobe mogu se pojaviti samo u ulozi sudionika. Prema drugom, vladajućem stajalištu, sportska šteta postoji uvijek

⁷⁶ Tako u rješenju Vrhovnog suda Republike Hrvatske (dalje: VSRH), Rev-2299/1997 od 23. studenog 2000.: *Sudionik sportske igre, naime, kome drugi igrač u igri nanese tjelesnu ozljedu, nema pravo na naknadu štete nastale tom ozljedom, osim ako mu je ozljeda nanijeta namjerno ili grubim kršenjem pravila sportske igre.*

⁷⁷ Igor Gliha, „Protupravnost kao pretpostavka građanskopravne odgovornosti za štetu nastalu u športu“, u: *Privreda i pravo*, Udruženje društava pravnika u privredi Hrvatske, Zagreb, vol. 32., 11-12/1993, str. 950.

⁷⁸ Vidjeti *supra*, str. 6.

⁷⁹ Ipak, može biti riječ i o ugovornoj odgovornosti za štetu, kao što je slučaj sa štetom koju sportaš pretrpi tijekom treninga u klubu, gdje će klub odgovarati u slučaju povrede ugovornih obveza.

⁸⁰ Tako u: Jan Boerner, *Sportstaetten – Haftungsrecht*, Duncker & Humblot GmbH, Berlin, 1985. str. 25. (cit. prema: Nenad Đurđević, „Osnov odgovornosti za štetu koju pretrpi sportista na sportskom takmičenju“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 49, 4/2012, str. 753).

kada povreda sportaša stoji u neposrednoj vremenskoj i prostornoj vezi s njegovom sportskom aktivnošću.⁸¹

Prije svega bi pod sportskom štetom trebalo razumjeti onu koja nastane za vrijeme sportske igre, bez obzira na to je li bila organizirana službeno ili samostalno od sudionika, i koju prouzroči aktivni sudionik u sportskoj igri, a koja nastane oštećeniku koji je dobrovoljno sudjelovao u sportskoj igri bez obzira u kojoj ulozi – bilo da se nalazi na sportskom terenu kao aktivni sudionik igre ili u pričuvi, ili je riječ o pasivnoj ulozi gledatelja, funkcionara ili sl.⁸² Pitanje koje se može postaviti jest: je li sportska šteta ona koja nastane za vrijeme trajanja sportske igre, ali za vrijeme dok nije predviđeno takvo ponašanje, ili pak uslijed ponašanja koje uopće nije predviđeno u sportskoj igri?⁸³ Takva šteta, koja nema obilježje sportske igre, ne bi se mogla smatrati sportskom štetom, zbog čega kod određivanja naknade štete ne bi došle u obzir specifičnosti odštetne odgovornosti kod sportske štete.

Nakon što smo došli do sadržaja pojma sportske štete, postavlja se pitanje: koji značaj prilikom definiranja odštetne odgovornosti ima određenje nastale štete kao sportske? Ovo pitanje dovodi nas do pojma protupravnosti u sportu. Prilikom određivanja odštetne odgovornosti za sportske štete velik značaj imaju sportska pravila kao pravno vrelo. Upravo će ta pravila biti ključna za određivanje postoji li u konkretnom slučaju protupravnost kao pretpostavka odgovornosti za štetu (bez protupravnosti nema štete). Tako bi se protupravnim ponašanjem u sportu trebalo smatrati ono ponašanje koje je u suprotnosti sa sportskim pravilima.⁸⁴ Sportska pravila određuju ponašanje koje je dopušteno u sportu, stoga sportaš koji ta pravila prekrši postupa protupravno.⁸⁵

Ipak, svaka povreda sportskih pravila nije ujedno protupravno ponašanje, to iz razloga što sport pretpostavlja određena (dopuštena) kršenja pravila igre.⁸⁶ Vezano za navedeno, treba razmotriti pitanje rizika u sportu. Bavljenje sportom, po prirodi stvari, nosi sa sobom određene rizike. Pritom nije moguće ustanoviti univerzalnu razinu rizika koji postoji u svim sportovima, već je taj rizik različit ovisno o tome

⁸¹ Nenad Đurđević, „Osnov odgovornosti za štetu koju pretrpi sportista na sportskom takmičenju“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 49, 4/2012, str. 753.

⁸² Tako u: Igor Gliha, „Izvanugovorna odgovornost za štetu nastalu u sportu“, u: Hrvoje Kačer et al., *Sportsko pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 2018., str. 244.

⁸³ Recimo, ako jedan od sudionika u sportskoj igri baci sportski rekvizit u publiku i time ozlijedi gledatelja.

⁸⁴ Igor Gliha, „Protupravnost kao pretpostavka građanskopravne odgovornosti za štetu nastalu u sportu“, u: *Privreda i pravo*, Udruženje društava pravnika u privredi Hrvatske, Zagreb, vol. 32., 11-12/1993, str. 947.

⁸⁵ Takav je slučaj igrača ragbija koji je svog protivnika udario u lice uslijed čega je potonji pretrpio dvostruki prijelom vilice. Engleski je sud presudio kako je štetnikovo ponašanje prešlo granice dopuštene grube igre u ragbiju i da je kao takvo protupravno. Tako u: MW Pinsloo, „Liability in Sport and Recreation“, u: *Journal of South African Law*, Juta and Company (Pty) Ltd (Juta's Law Journals), Cape Town, 42, 1/1991, str. 46.

⁸⁶ Takav je slučaj s dozvoljenim prekršajima koji su sastavni dio sportske igre. Sportaš koji bi drugom nanio štetu u dopuštenom i uobičajenom prekršaju ne bi time postupao protupravno.

koji je sport u pitanju.⁸⁷ Ono što je nedvojbeno jest da, pristajući na dobrovoljno bavljenje određenim sportom, svaki sportaš ujedno prihvaća rizik karakterističan za taj sport, a koji može biti veći ili manji. Pritom treba uzeti da on pristaje samo na rizik koji se javlja u uobičajenom tijeku igre.

Pitanje uobičajenog rizika od izuzetne je važnosti za određenje protupravnosti radnje sportaša kao štetnika jer kod ponašanja, pa i povreda sportskih pravila koja ulaze u okvir normalnog rizika za taj sport neće postojati protupravnost, pa tako ni odštetna odgovornost, njihovih počinitelja.⁸⁸ Na pitanje uobičajenog rizika u sportu koji „isključuje“ protupravnost ponašanja kojima se taj rizik ostvaruje, nadovezuje se i pristanak oštećenika kao razlog isključenja protupravnosti (načelo *volenti non fit iniuria*).⁸⁹ Navedeni princip propisan je odredbom čl. 1054. ZOO-a,⁹⁰ a osobito značenje ima u sportu, jer se davanje pristanka na zahvate u tijelo (udarce, ozljede) u svrhu bavljenja sportom ne dovodi u pitanje. Kao i u svakom drugom slučaju, pristanak mora biti dan slobodno i ozbiljno, a može biti izražen i konkludentnim radnjama.⁹¹ Važno pitanje glede pristanka oštećenika u sportu jest o tome koje su granice tog pristanka, s obzirom na to da oštećenik zasigurno ne pristaje na svaki mogući zahvat u svoje tijelo bez bilo kakvog kvalitativnog i kvantitativnog određenja.

U pravnoj literaturi navodi se kako pristanak djeluje u granicama u kojima je davatelj bio upoznat s mogućim posljedicama zahvata na koji pristaje (barem u slučajevima odobrenja zahvata u osobna dobra).⁹² To znači da sudionik u sportskoj

⁸⁷ Tako kontaktni sportovi koji podrazumijevaju direktan sraz tijela sportaša i u kojima se pobjeda postiže nadjačavanjem protivnika (kao što su boks, judo, karate) nose sa sobom i velik rizik od ozljede, dok beskontaktni sportovi (kao što su skokovi u vis, skokovi u dalj i slično) po prirodi stvari sa sobom nose znatno manji rizik od ozljede. Od značaja za određivanje uobičajenog rizika u određenom sportu može biti i priroda sportske opreme. Tako u sportovima u kojima je sportska oprema važan dio igre, i još je k tomu opasna (kao što je automobilizam, motociklizam i sl.) postoji znatno veći rizik nego u sportovima u kojima je oprema neznatan dio igre (kao što je trčanje). **Razlike u preuzetom riziku mogu postojati i unutar jednog sporta** – ovisno o sportskoj disciplini – tako primjerice nije jednaka opasnost (a sukladno tomu ni rizik) u skijaškom skakanju sa skakaonice na visini od 100 metara i one na visini od 200 metara.

⁸⁸ Igor Gliha, u: „Protupravnost kao pretpostavka građanskopravne odgovornosti za štetu nastalu u sportu“, u: *Privreda i pravo*, Udruženje društava pravnika u privredi Hrvatske, Zagreb, vol. 32., 11-12/1993, str. 948, navodi nizozemski slučaj u kojem je tuženik, prilikom igre tenisa u parovima, udarajući lopte između dva gema pogodio tužitelja loptom u desno oko i time ga na to oko oslijepio. Sudovi su u konkretnom slučaju odbili tužbeni zahtjev, navodeći kako ponašanje tuženika nije bilo protupravno jer je tužitelj, pristajući igrati tenis, pristao na rizik udarca lopte.

⁸⁹ Pristanak oštećenika poznat je još iz rimskog prava gdje je Ulpijan navodio: *Quia nulla est iniuria, quae in volentem fiat*, tj. *Nije nepravedna ona (šteta) koja se nekome čini s njegovim pristankom*, a što je kasnije usvojeno u načelu *volenti non fit iniuria* – vidjeti tako i više: Boris Vizner, *Komentar Zakona o obveznim (obligacionim) odnosima*, Knjiga 2, Riječka tiskara, Zagreb 1978., str. 163.

⁹⁰ ZOO, čl. 1054: (1) *Tko na svoju štetu dopusti drugome poduzimanje neke radnje, nema pravo od njega zahtijevati naknadu štete prouzročene tom radnjom.* (2) *Ništetna je izjava oštećenika kojom je pristao da mu se učini šteta radnjom koja je zakonom zabranjena.*

⁹¹ Sukladno čl. 249. ZOO-a, osobito će u sportu pristanak oštećenika često biti izražen konkludentnim radnjama, jer se samim dobrovoljnim sudjelovanjem u sportskoj igri pristaje na moguće zahvate u tijelo i zdravlje.

⁹² Nikola Gavella, *Osobna prava*, I. dio, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 2000., str. 58-59.

igri pristaje na one zahvate koje može i treba razumno očekivati.⁹³ Naravno da to uključuje i moguće prekršaje koji su u određenom sportu uobičajeni i pod uvjetom da nisu prekomjerni. Naposljetku napominjemo kako se pristanak oštećenika kao razlog isključenja protupravnosti ne odnosi samo na štete nanesene sportašima, već i gledateljima koji dobrovoljnim dolaskom na sportski događaj prihvaćaju određene rizike koji za njih mogu nastati iz sportske igre.⁹⁴ I ovdje se pristanak odnosi samo na štete koje se u vezi sa sportskom igrom za gledatelje mogu razumno očekivati, odnosno koje nisu atipične i prekomjerne.

4.1. Izvanugovorna odštetna odgovornost u sportu – subjektivna ili objektivna odgovornost?

Pitanje prosuđuje li se izvanugovorna odgovornost za štetu u sportu kroz kriterije subjektivne ili objektivne odgovornosti za štetu od presudnog je značenja za pitanja naknade štete u sportu. Međutim, kako relevantna pravna vrela ne sadrže normu koja bi dala odgovor na ovo pitanje, ono ostaje otvoreno i zahtijeva odgovarajuće tumačenje primjenjivih pravnih odredbi.

Kao što je prethodno navedeno, subjektivna odgovornost za štetu u našem sustavu građanskog prava predstavlja pravilo, dok objektivna odgovornost predstavlja iznimku – načelno je predviđena u ZOO-u, ali preduvjet je primjene ispunjavanje uvjeta koji se za takvu odgovornost traže. Ne postoji posebna odredba koja bi propisala da se za štete u sportu odgovara prema objektivnom kriteriju, što znači da je sa štetom u sportu situacija kao i sa svakom drugom štetom – ako nije propisana objektivna odgovornost, primjenjuje se subjektivna (a poseban je problem što odgovor na pitanje je li ili nije primjenjiva objektivna odgovornost ovisi o tumačenju pravnog standarda „opasna stvar ili opasna djelatnost“).

Navedeno stajalište moguće je pronaći i u literaturi, gdje se navodi da se odgovornost po načelu krivnje primjenjuje iz razloga što su radnje koje se poduzimaju za vrijeme sportske igre dopuštene samom sportskom igrom, zatim jer pravila o objektivnoj odgovornosti ne mogu štititi one osobe koje se svjesno izlažu povećanim rizicima te jer sudionici sportske igre aktivno sudjeluju u samom stvaranju rizika pa se na njega ne mogu poslije pozivati.⁹⁵

⁹³ Ovdje treba uzeti u obzir i objektivni kriterij prosječno pažljive osobe. Pritom će profesionalni sportaši (koje možemo usporediti s dobrim stručnjacima) biti obvezani i na veći stupanj pažnje, a time i na točnije i obuhvatnije predviđanje mogućih zahvata u tijelo i zdravlje tijekom sportske igre.

⁹⁴ Navedeno stajalište zauzeto je već u slučaju *Murphy v Steeplechase Amusement Co.* 250 NY 479, 166 NE 173 od 16. travnja 1929. (dostupno na: <https://casetext.com/case/murphy-v-steeplechase-amusement-co>, pristup: 11. svibnja 2022., 9:30) u kojem se navodi kako *svatko tko uzima udio u sportskom događaju, bilo sportaš ili gledatelj, mora prihvatiti rizik koji je očit i neophodan, a plašljivci neka ostanu kod kuće.*

⁹⁵ Tako u: Nenad Đurđević, „Osnov odgovornosti za štetu koju pretrpi sportista na sportskom takmičenju“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 49, 4/2012, str. 764.

S druge strane, ima autora koji se priklanjaju stajalištu prema kojem je sport opasna djelatnost, koja po svojoj naravi predstavlja povećanu opasnost za okolinu, pri čemu se često u sportu rabe i sredstva za igru ili oprema koji sami za sebe predstavljaju stvari od povećane opasnosti za okolinu. Iz toga zaključuju da se za štete koje nastanu u sportu odgovara prema pravilima o objektivnoj odgovornosti.⁹⁶

Stajalište sudske prakse je, pak, da će princip odgovornosti za štetu u sportu trebati određivati u svakom konkretnom slučaju,⁹⁷ pri čemu su u brojim odlukama izražena stajališta kako određeni sportovi, odvijajući se u redovnim okolnostima, ipak ne predstavljaju opasnu djelatnost.⁹⁸ Naravno, ako i uzmemo da sport po sebi nije opasna djelatnost, posebne okolnosti u kojima se može odvijati mogu ga učiniti opasnom djelatnosti,⁹⁹ uslijed čega dolazi u obzir i primjena principa objektivne odgovornosti prilikom utvrđenja odgovornosti za štetu.¹⁰⁰ Osobito je zanimljivo pitanje borilačkih sportova, ekstremnih sportova, automobilizma, motociklizma, i općenito sportova koji podrazumijevaju izuzetno velik rizik. Takvi sportovi, i kad se odvijaju u redovnim okolnostima, predstavljaju opasnu djelatnost.¹⁰¹

Zaključujemo da nije moguće postaviti generalno pravilo glede principa odgovornosti koji se primjenjuje za odštetnu odgovornost u sportu, već je potrebno

⁹⁶ Tako u: Igor Gliha, „Izvanugovorna odgovornost za štetu nastalu u sportu“, u: Hrvoje Kačer et al., *Sportsko pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 2018., str. 239-240.

⁹⁷ Navedeno stajalište zauzeo je VSRH u odluci Rev x -895/2010 od 9. ožujka 2011.: *Ovaj sud prije svega smatra da se na postavljeno pravno pitanje ne može odgovoriti načelno za sve štete događaje koji bi nastali prilikom sudjelovanja u sportskoj igri ili treningu, jer pitanje da li se radi o odgovornosti po objektivnom ili subjektivnom kriteriju ovisi od svih konkretnih okolnosti konkretnog slučaja, a temeljem kojih okolnosti se procjenjuje da li se određena aktivnost može smatrati opasnom djelatnošću.*

⁹⁸ Tako i Vrhovni sud u odlukama VSSRH Rev-141/85 od 15. listopada 1985.: *Igranje košarke, iako nosi određeni rizik od ozljede igrača, ni po svom sadržaju, a ni po pravilima igre nije djelatnost s povećanom opasnošću.*, i VSRH Rev-1465/09 od 23. veljače 2010.: *Naime, u konkretnom slučaju nije se radilo o opasnoj djelatnosti, iako ovakve motoričke pripreme i igranje košarke, svakako predstavljaju određeni rizik za osobe koje sudjeluju u tim aktivnostima.* O ovom pitanju oglašio se i Ustavni sud Republike Hrvatske (dalje: USRH) u odluci U-III/3687/2005 od 6. studenog 2007. gdje navodi da: *... igranje nogometa, unatoč određenom riziku, po svom sadržaju i pravilima igre nije djelatnost s povećanom opasnošću za koju bi se odgovaralo bez obzira na krivnju.*

⁹⁹ Svaka stvar i djelatnost, koja se prema redovnom tijeku stvari ne smatra opasnom stvari ili djelatnosti, može to postati u posebnim okolnostima slučaja. Tako Visoki trgovački sud Republike Hrvatske u PŽ-370/2004 od 23. kolovoza 2006.: *Skale ili stepenice, pa tako i one brodske, ne mogu se u redovnom tijeku stvari smatrati opasnom stvari, ali i to je moguće u određenim slučajevima, s obzirom na konstrukciju stepenica i način i mjesto njihove upotrebe.*

¹⁰⁰ Tako VSRH u odluci Rev-2843/90 od 3. travnja 1991.: *... održavanje hokej utakmice bez postavljene zaštitne mreže za gledaoca predstavlja opasnu djelatnost.* i Županijski sud u Varaždinu u odluci GŽ-86/05 od 15. ožujka 2005.: *U konkretnom slučaju prvostupanijski sud je utvrdio da je tužitelj povrijeđen od suigrača M., tj. njegovim klizećim startom, bočno više odostraga na njegovu unutarnju, stajnu nogu, na zaleđenom terenu (što je povećalo snagu udara suigrača) udarom u njegovu nogu. Obzirom na okolnosti slučaja konkretan trening ocijenjen je opasnom djelatnosti, u odnosu na konkretnu nastalu posljedicu, a ne postoje razlozi koji tuženika oslobađaju od objektivne odgovornosti.*

¹⁰¹ Dobar primjer jest skijanje, gdje je, zbog povećane opasnosti od sudaranja, donesen i poseban pravilnik o ponašanju na skijalištu (vidjeti *supra*). Zbog posebnih uvjeta u kojima se odvijaju, štete u zimskim sportovima općenito, pa tako i u skijanju, često će se prosuđivati prema pravilima o objektivnoj odgovornosti. O tome vidjeti u: Damir Adamčić, „Odgovornost za štetu nastalu u športu od opasnih stvari s analizom odgovornosti za štetu nastalu na skijalištu“, u: *Vladavina prava*, Lux, Zagreb, god. III, 2/1999, str. 101-115.

u svakom konkretnom slučaju – procjenjujući okolnosti u kojima je šteta nastala – utvrditi koji će se princip odgovornosti primjenjivati. Pritom, smatramo, u sportovima koji po prirodi stvari predstavljaju povećanu opasnost češće će doći u obzir primjena kauzalnog principa odgovornosti, dok će se u ostalim sportovima za štetu češće odgovarati prema subjektivnom kriteriju.

4.2. Povreda prava osobnosti – neimovinska šteta¹⁰² u sportu

Naknada neimovinske štete zbog povrede prava osobnosti u sportu osobito je zanimljivo pitanje, kako zbog osbitosti odnosa sportaša prema svojim osobnim dobrima, tako i zbog njihova statusa u suvremenom društvu. Već je spomenuto kako sportaši, donoseći dobrovoljnu odluku o bavljenju određenim sportom, pristaju na određene zahvate u svoje tijelo i zdravlje, što isključuje protupravnost takvih zahvata. Naglasili smo i kako taj pristanak nije apsolutan i neograničen, već se odnosi na one zahvate koji su u određenom sportu uobičajeni i dozvoljeni, pod uvjetom da nisu prekomjerni. U tom smislu možemo zaključiti kako zaštita prava osobnosti na nepovredivost tijela i zdravlja u sportu ima ponešto sužen opseg djelovanja jer će se povredama navedenih prava smatrati samo ponašanja koja prelaze granice uobičajenog i koja predstavljaju atipičan napad na zaštićena dobra.¹⁰³

Osobit značaj u sportu ima zaštita prava na privatnost (i u vezi s njim pravo na publicitet),¹⁰⁴ ugled, čast, dostojanstvo, ime i vlastitu sliku (lik). Svatko će se složiti da vrhunski sportaši danas, više nego ikad, uživaju neprikosnoveni zvjezdani status. Predmet medijskih objava nije samo njihova vještina u sportskoj igri, pobjede i gubici, nego i osobni i obiteljski život, imetak, slobodno vrijeme, stil i svaki drugi zamislivi dio njihova života. Jasno je da navedeni postupci predstavljaju određeno zadiranje u područje njihovih osobnih prava i vrlo lako mogu ući u sferu povrede prethodno navedenih osobnih prava.¹⁰⁵

Pravo na privatnost jest apsolutno pravo koje u pogledu predmeta tog prava djeluje prema svima, dajući osobi maksimalnu privatnu pravnu vlast u pogledu svega što je predmet njezina prava na privatnost (njezina osobnog i obiteljskog života, njezina doma, njezina dopisivanja i uopće komuniciranja s drugim osobama).

¹⁰² Vidjeti *supra*, str. 7-8.

¹⁰³ Kao što je slučaj sa svjetski poznatim boksačem Mikeom Tysonom, koji je u žaru borbe svom protivniku, Evanderu Holyfieldu, odgrizao komad uha. S druge strane, protupravnost dopuštenih i u boksu uobičajenih udaraca je isključena, iako se radi o ponašanju koje je općim pravilima zabranjeno.

¹⁰⁴ Pravo na publicitet pravo je sportaša kontrolirati komercijalno iskorištavanje svog identiteta. Sportaš ima pravo odbiti ili pak ustupiti nekome pravo na korištenje nekog od aspekata njegove osobnosti u komercijalne svrhe (najčešće je riječ o reklamnim kampanjama radi povećanja prodaje određenih proizvoda ili, još češće, na privlačenje povećane pozornosti na konkretan proizvod, koristeći se pritom likom nekog poznatog i priznatog sportaša) (citirano prema: Maja Proso, „Neimovinska šteta zbog povrede prava na vlastitu sliku/lik (pravo na publicitet) u sportu“, u: Hrvoje Kačer et al., *Sportsko pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 2018., str. 316).

¹⁰⁵ O povredi prava osobnosti medijskim postupanjima vidjeti u: Vesna Alaburić, „Povreda prava osobnosti informacijama u medijima“, u: Petar Klarić, *Odgovornost za neimovinsku štetu zbog povrede prava osobnosti*, Narodne novine, Zagreb 2006., str. 1-72.

Svaki čin kojim bi joj netko tu privatnu pravnu vlast umanjio, bilo zadrijevši u neki od predmeta njezina prava na privatnost, bilo ograničavajući, ili isključujući je na drugi način od izvršavanja njezina zajamčenog prava na privatnost u pogledu tih predmeta – povrijedio bi njezino pravo na privatnost, pod pretpostavkom da je taj čin protupravan.¹⁰⁶ Iz navedenog proizlazi kako pravo na privatnost, praktički, može biti povrijeđeno bilo kojom radnjom kojom se zadire u bilo koji od njegovih predmeta (a kojih je zaista mnogo).

Povreda ugleda,¹⁰⁷ časti i dostojanstva vrijeđa se u pravilu ponašanjem koje ima obilježja uvrede ili klevete. Uvreda je svako izražavanje omalovažavanja drugog, odnosno nepoštovanja tuđe časti, dostojanstva i ugleda. Uvreda može biti riječima (*verbalna iniuria*), djelom (*realna iniuria*) i znacima (*simbolična iniuria*).¹⁰⁸ Nepriročno ponašanje ne znači uvijek uvredu. Da bi se neko ponašanje moglo ocijeniti kao uvreda, potrebno je da je riječ o gruboj nepriročnosti i/ili primitivizmu.¹⁰⁹ Kleveta je iznošenje ili prenošenje za drugoga nečeg neistinitog što može škoditi njegovoj časti i ugledu u njegovu životnom okruženju. Kleveta može biti učinjena izravnom izjavom, ali i insinacijom.¹¹⁰

Povreda prava osobnosti na ime (odnosno tvrtke ili naziva) može se počinuti, primjerice, nedopuštenim korištenjem nečijeg imena, odnosno tvrtke ili naziva,¹¹¹ kako bi se ostvario neki interes trećega.¹¹² Pogrdno izražavanje o nečijem imenu u pravilu će značiti povredu prava osobnosti na dostojanstvo, čast i ugled, pa će u praksi valjati razlikovati kad je povrijeđeno pravo na ime kao pravo osobnosti od slučaja kad je uporabom nečijeg imena došlo zapravo do povrede prava osobnosti na dostojanstvo, čast i ugled kao samostalnih oblika neimovinske štete.¹¹³

Spomenimo naposljetku i pravo na vlastitu sliku (lik), koje ovlašćuje svaku osobu kao svog nositelja da samostalno odlučuje o objavljivanju i iskorištavanju svog lika te da sve druge iz tog isključi. Pritom njegov lik može biti „sadržan“ u slici, filmu, skulpturi ili u drugoj materijaliziranoj formi. U slučaju kada se druga

¹⁰⁶ Nikola Gavella, „Povreda prava na privatnost, posebno na vlastiti lik, glas, osobne zapise i pisma“, u: Petar Klarić, *Odgovornost za neimovinsku štetu zbog povrede prava osobnosti*, Narodne novine, Zagreb 2006., str. 114.

¹⁰⁷ Koji se pak ogleda kao priznanje na čast i dostojanstvo, kako je navedeno u: Franjo Bačić, Šime Pavlović, *Komentar Kaznenog zakona*, Organizator, Zagreb 2006., str. 713.

¹⁰⁸ Ivica Crnić, „Prava osobnosti i neimovinska šteta u sportu“, u: Hrvoje Kačer et al., *Sportsko pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 2018., str. 282.

¹⁰⁹ Dobar je primjer ponašanje tadašnjeg izvršnog dopredsjednika nogometnog kluba „Dinamo“ Zdravka Mamića koji se 2010. godine nizom uvreda obrušio na novinara Boruta Šipsa. U postupku povodom privatne tužbe radi naknade štete naloženo mu je isplatiti oštećeniku 15.000,00 kuna na ime prouzročene neimovinske štete. – Leo Čerina, *Zdravku Mamiću za „mučko đubre“ kazna od 15.000,00 kn*, dostupno na: www.24.sata.hr, pristup: 24. travnja 2022., 14:20.

¹¹⁰ Ivica Crnić, *Prava osobnosti i neimovinska šteta u sportu*, op. cit., str. 282.

¹¹¹ Pod određenim okolnostima isto značenje može imati i nadimak ili pseudonim.

¹¹² Ivica Crnić, „Povrede prava osobnosti kao neimovinska šteta“, u: Jakša Barbić et al., *Odgovornost za štetu*, Inženjerski biro d.d., Zagreb 2006., str. 59.

¹¹³ Ivica Crnić, „Prava osobnosti i neimovinska šteta u sportu“, u: Hrvoje Kačer et al., *Sportsko pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 2018., str. 282-283.

osoba neovlašteno koristi tuđim likom u bilo kojem obliku, ona krši navedeno pravo osobnosti, a oštećenik ima pravo na naknadu štete.¹¹⁴

Gradanskopravnu zaštitu¹¹⁵ navedenih prava osobnosti oštećenici mogu ostvariti kvazinegatorijskom tužbom,¹¹⁶ tužbom radi naknade prouzročene imovinske¹¹⁷ i neimovinske štete, a ponekad i tužbom radi stjecanja bez osnove.¹¹⁸ Neimovinska šteta naknađivat će se prvenstveno restitucijom (objavljuvanjem presude ili ispravka),¹¹⁹ a ako težina povrede i okolnosti slučaja to opravdavaju, i pravičnom novčanom naknadom.¹²⁰

Osobitost povrede navedenih prava osobnosti u sportu očituje se u tome što su sportaši, kao što smo ranije utvrdili, javne osobe. Dobrovoljnim bavljenjem određenim sportom¹²¹ na profesionalnoj razini oni zasigurno pristaju i na to da budu javno eksponirani.¹²² Ako je tako, možemo li govoriti o povredi prava njihove osobnosti kada mediji prate svaki njihov korak (a ponekad je to potencirano i od strane samih sportaša, kojima popularnost donosi brojne i vrlo unosne sponzorske ugovore) ili je, prema načelu *volenti non fit iniuria*, isključena protupravnost tih radnji? Smatramo da je, u odnosu na ta pitanja, vrlo važna uloga sudova, koji će u svakom konkretnom slučaju morati „izvagati“ između zaštite prava na slobodu medija i pristanka javnih osoba na medijsko eksponiranje s jedne strane, te zaštite njihovih osobnih prava s druge strane. Imajući na umu ogromnu moć medija, sudovi moraju djelovati tako da stvaraju pravnu i društvenu klimu da se mediji tom moći

¹¹⁴ Tako VSSRH u Rev-1233/85 od 10. listopada 1985.: *U zaštićena prava osobe, spada i pravo svake osobe da odluči hoće li njezina slika ili portret biti objavljeni u masovnim medijima, izloženi i sl. (osim u nekim posebnim slučajevima).*

¹¹⁵ Zaštitu navedenih prava moguće je ostvariti i u kaznenom postupku, no nju nećemo posebno obrazlagati. Inače, u našoj praksi kaznenopravna zaštita zbog povrede prava osobnosti znatno je češća nego gradanskopravna, koja u pravilu dolazi u obzir u slučaju izuzetno teških povreda prava osobnosti koje opravdavaju dosuđivanje naknade neimovinske štete.

¹¹⁶ Prema odredbi čl. 1048. ZOO-a: *Svatko ima pravo zahtijevati od suda ili drugoga nadležnog tijela da naredi prestanak radnje kojom se povređuje pravo njegove osobnosti i uklanjanje njome izazvanih posljedica.* Upravo taj zahtjev obilježje je kvazinegatorijske tužbe.

¹¹⁷ Tako i čl. 1098. ZOO-a izričito navodi: *Tko drugom povrijedi čast, iznosi ili prenosi neistinite navode o njegovoj prošlosti, znanju, sposobnosti, ili o čemu drugome, a zna ili bi morao znati da su neistiniti, i time mu prouzroči imovinsku štetu, dužan je naknaditi je.*

¹¹⁸ To će biti slučaj kada je štetnik stekao određenu imovinsku korist na račun povrede nečijeg prava osobnosti (recimo, ako je proizvođač neovlaštenim korištenjem nečijeg imena ili slike privukao potrošače i povećao prodaju svog proizvoda).

¹¹⁹ ZOO, čl. 1099.: *U slučaju povrede prava osobnosti oštećenik može zahtijevati, na trošak štetnika, objavljivanje presude, odnosno ispravka, povlačenje izjave kojom je povreda učinjena, ili što drugo čime se može ostvariti svrha koja se postiže pravičnom novčanom naknadom.*

¹²⁰ ZOO, čl. 1100. st. 2.: *Pri odlučivanju o visini pravične novčane naknade sud će voditi računa o jačini i trajanju povredom izazvanih fizičkih boli, duševnih boli i straha, cilju kojemu služi ta naknada, ali i o tome da se njome ne pogoduje težnjama koje nisu spojive sa njezinom naravi i društvenom svrhom.*

¹²¹ Osobito, rekli bismo, nogometom, za koji je odavno poznato da je *najvažnija sporedna stvar na svijetu.*

¹²² A pritom čl. 38. Ustava jamči slobodu medija, izražavanja misli i mišljenja.

koriste odgovorno, a pogotovo da je ne zlouporabljaju na štetu drugih koji se tom moći ne mogu ravnopravno oduprijeti.¹²³

4.3. Osobito o odgovornosti sportskih organizacija kao organizatora sportskih natjecanja

Tijekom sportskog natjecanja¹²⁴ ili u neposrednoj vezi s odvijanjem borbe u određenoj sportskoj disciplini, moguće je da određene štete, kako za sportaše tako i za gledatelje te sportske priredbe, nastanu neovisno o krivnji neposrednih sudionika. Štoviše, moguće je da prouzročena šteta ne bude vezana ni za nečiju namjeru ili nepažnju, nego da proizađe iz same činjenice održavanja tog sportskog natjecanja.¹²⁵ S obzirom na to da sportsko natjecanje podrazumijeva maksimalan psihofizički napor samih natjecatelja, a s druge strane uzavrele strasti gledatelja (posjetitelja sportske priredbe – navijača), mora se u njegovoj organizaciji upotrijebiti maksimalan oprez i potrebno znanje kako bi se u što većoj mjeri suzbile opasnosti koje prijete natjecateljima, posjetiteljima (gledateljima), ali i ostalim (trećim) osobama.¹²⁶

Prema Zakonu o sportu, sportsku djelatnost organiziranja i vođenja sportskog natjecanja mogu obavljati sportske udruge i trgovačka društva sukladno odredbama toga zakona.¹²⁷ U smislu Zakona o sprečavanju nereda na športskim natjecanjima, organizatorom sportskog natjecanja smatraju se sportski klubovi, sportski savezi, sportske udruge više razine i druge pravne ili fizičke osobe koje organiziraju sportsko natjecanje.¹²⁸ Organizator sportskog natjecanja općenito za štetu do koje dođe na sportskom natjecanju može odgovarati po nekoliko različitih osnova, ovisno o tome tko je tu štetu pretrpio te od kojeg uzroka ona potječe. Može se raditi o odgovornosti koja je regulirana čl. 1081. ZOO-a,¹²⁹ no u obzir dolaze i pravila

¹²³ Ivica Crnić, „Prava osobnosti i neimovinska šteta u sportu“, u: Hrvoje Kačer et al., *Sportsko pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 2018., str. 291.

¹²⁴ Pojam *sportsko natjecanje* treba tumačiti prošireno, na način da se odnosi na svaku sportsku igru u organizaciji organizatora sportskog natjecanja (tako npr. i na treninge).

¹²⁵ Dragan Kostić, *Građanskopravna odgovornost sportaša i sportskih organizacija*, Savremena administracija, Beograd 1976., str. 75.

¹²⁶ Loris Belanić, „Ugovor o osiguranju od odgovornosti organizatora športskog natjecanja“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 48, 4/2011, str. 843.

¹²⁷ Zakon o sportu, čl. 19. st. 3. Prema odredbama Zakona, to bi bili sportski klubovi, sportski savezi, nacionalni sportski savezi, Hrvatski olimpijski odbor, sportske udruge osoba s invaliditetom i njihova udruženja, Hrvatski paraolimpijski odbor, Hrvatski sportski savez gluhih, udruženja školskih sportskih društava, Hrvatski sportski savez, studentske sportske udruge, Hrvatski akademski sportski savez i sportske udruge u sportskoj rekreaciji.

¹²⁸ Zakon o sprečavanju nereda na športskim natjecanjima, čl. 3. st. 3. Zamjećujemo kako je krug osoba koje se smatraju organizatorima sportskih natjecanja prema ovom zakonu nešto širi nego što to predviđa Zakon o sportu, vjerujemo, iz razloga što se željelo maksimalno proširiti krug potencijalnih odgovornih osoba i time olakšati ostvarenje naknade štete oštećenima.

¹²⁹ Riječ je o odgovornosti organizatora priredbi kao posebnom slučaju odgovornosti za štetu. Prema citiranom članku, *organizator okupljanja većeg broja ljudi u zatvorenom ili na otvorenom prostoru odgovara za štetu nastalu smrću ili tjelesnom ozljedom koju netko pretrpi zbog izvanrednih okolnosti koje u takvim prilikama mogu nastati, kao što je neuobičajeno gibanje masa, opći nered i slično.*

koja se odnose na odgovornost za štete od opasne stvari i opasne djelatnosti te opća pravila odgovornosti za štetu.¹³⁰ Također, štetu na sportskom događaju mogu pretrpjeti kako gledatelji, tako i sportaši, funkcionari, suci, treneri, pa i treće osobe, stoga odgovornost organizatora možemo podijeliti i u tom smislu.

Govoreći o osnovama odgovornosti, možemo reći da odgovornost organizatora priredbi, kao poseban slučaj odgovornosti, nije bila uređena u hrvatskom pravu sve do usvajanja Zakona o obveznim odnosima iz 1978. godine,¹³¹ te tako predstavlja novinu u usporedbi s ranijim uređenjem sustava odgovornosti za štetu. Iako nije bila naznačena u pripremnim materijalima i nacrtima za (novo) obvezno pravo, na njezino eksplicitno uvođenje u naš civilni sustav utjecala je prije svega tadašnja sudska praksa na prostorima bivše države.¹³² Po tim stajalištima smatralo se da ljudi u velikim grupama, u masi, često mogu predstavljati povećanu opasnost povređivanja i oštećivanja osoba i imovine, te zbog toga za štetu koja tako nastane treba odgovarati onaj koji okuplja ljude u takvom velikom broju.¹³³ Da bi organizator sportske priredbe odgovarao za štetu u smislu čl. 1081. ZOO-a, potrebno je da se šteta dogodila u prostoru (otvorenom ili zatvorenom) na kojem se, pod nadzorom organizatora, okupio veći broj ljudi,¹³⁴ šteta mora nastupiti uslijed izvanrednih

¹³⁰ Dubravka Klasiček, „Odgovornost organizatora za štetu nastalu na sportskom natjecanju“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 56, 2/2019., str. 355-356.

¹³¹ Zakon o obveznim odnosima, Službeni list SFRJ br. 29/1978, 39/1985, 46/1985, 57/1989, Narodne novine br. 53/1991, 73/1991, 3/1994, 111/1993, 107/1995, 7/1996, 91/1996, 112/1999, 88/2001, 35/2005 (dalje: ZOO/78).

¹³² Tako u VSSRH, Gž-3017/68 od 19. prosinca 1968.: *Onaj koji daje priredbe na koje se skuplja veliki broj ljudi (kao što su na primjer nogometne utakmice) i naplaćuje od gledaoca ulaznice, preuzima time obvezu za osiguranje učesnika od eventualne štete za koju odgovara bez obzira na krivnju na temelju same činjenice da je šteta nastala djelovanjem mase koja sama po sebi stvara povećanu opasnost za pojedince koji se u njoj nalaze.* Poznata je i parnica radi naknade štete koja se vodila između oštećenika P. I. i nogometnog kluba „Hajduk“. Oštećenik je prisustvovao nogometnoj utakmici održanoj na stadionu kluba „Hajduk“, gdje je nakon završetka utakmice došlo do tučnjave među navijačima, pri čemu je jedan kamen doletio do oštećenika, udario ga u lijevo oko te ga teško ozlijedio. Posljedično, oštećenik je tužio nogometni klub „Hajduk“ radi naknade pretrpljene štete. VSSRH je, odlučujući u drugom stupnju, zauzeo stajalište kako se odgovornost tuženika temelji na objektivnom principu jer je tuženik sakupio veliku masu ljudi kao promatrača igre i samim je time odgovoran za štetu bez obzira na krivnju. O navedenom više u: Nikola Gavella, „Da li se za štete od svake opasne djelatnosti odgovara po objektivnom kriteriju“, u: *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2/1970, str. 191-192.

¹³³ Dragan Zlatović, *Odgovornost organizatora javnih sportskih priredbi za štetu nastalu gledateljima* (dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/CLN20V01D2017B1064>, pristup: 29. travnja 2022., 18:20).

¹³⁴ Ipak, pravo na naknadu štete prema navedenim pravilima imaju i osobe kojima je šteta prouzročena izvan tog prostora, ako je nastala u uzročno-posljedičnoj vezi s izvanrednim okolnostima iz čl. 1081. ZOO-a. To je stajalište i sudske prakse u predmetu Županijskog suda u Zagrebu Gž-3156/1997 od 15. rujna 1998. i VSRH Rev 1072/1999 od 13. svibnja 2013. (povodom revizije u istom predmetu). U navedenom je slučaju oštećenica pretrpjela štetu uslijed rušenja ograde ispred glavnog ulaza u dvoranu u kojoj se održavala rukometna utakmica (citirano prema: Dubravka Klasiček, „Odgovornost organizatora za štetu nastalu na sportskom natjecanju“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 56, 2/2019., str. 372).

okolnosti koje mogu nastati u takvim prilikama¹³⁵ te šteta mora nastati u vidu imovinske ili neimovinske štete nastale smrću ili tjelesnom ozljedom.¹³⁶ Oblici štete za koju organizator može odgovarati određuju se u smislu odredbi ZOO-a kojima se regulira naknada imovinske štete u slučaju smrti ili tjelesne ozljede, odnosno onim zakonskim odredbama kojima se regulira neimovinska šteta.¹³⁷ Po prirodi stvari, ovdje će u pravilu biti riječ o odgovornosti za štetu nastalu gledateljima, koji se na sportskom događaju nalaze u masi u kojoj mogu nastati tipične štete iz čl. 1081. ZOO-a. S druge strane, ako organizator skrivi štetu zato što je propustio određene zakonom propisane sigurnosne mjere, za štetu će odgovarati po općim pravilima odgovornosti i u tom je slučaju dužan popraviti svaku štetu koja je nastala.¹³⁸

Naposljetku, u slučaju kad se održavanje sportskog događaja smatra opasnom djelatnošću, dolazi u obzir i odgovornost organizatora po osnovi pravila koja se odnose na odgovornost za štete od opasne stvari i opasne djelatnosti.¹³⁹ Jasno je da se održavanje sportskog događaja neće uvijek smatrati opasnom djelatnošću, već će to biti slučaj u posebnim okolnostima koje dovedu do povećanog rizika štete za okolinu, postojanje kojih će trebati utvrditi sud u svakom konkretnom slučaju.¹⁴⁰ Što se tiče odgovornosti organizatora za štete koje na sportskom natjecanju pretrpe sportaši u sportskoj igri, primjenjuju se opća pravila odgovornosti za štetu (dakle,

¹³⁵ Zakonski tekst samo primjerno kao izvanredne okolnosti navodi gibanje masa, opći nered i slično. Jasno je da u obzir dolazi svaka izvanredna okolnost koja može dovesti do štete, a pri određivanju ima li određeni događaj karakter izvanrednih okolnosti u smislu 1081. ZOO-a, ključnu ulogu imat će sud. Sudska je praksa o navedenome zauzela već brojna stajališta, pa tako u VSRH Rev-1103/2002 od 16. studenog 2014.: *Takvih izvanrednih okolnosti u konkretnom slučaju nije bilo, jer se nalet sudionika natjecanja, koji nalet niti nije bio posljedica igre i do kojega je dapače došlo izvan terena gdje je bilo predviđeno odigravanje natjecanja, ne može smatrati takvom izvanrednom okolnošću, koju ima u vidu prije spomenuta zakonska odredba*, te u VSRH Rev-1329/2000 od 5. svibnja 2004.: *U ovoj se pravnoj stvari radilo o izvanrednim okolnostima (bacanjem bombe suzavca) što je dovelo do nekontroliranog ponašanja gledatelja čemu tužitelj nije doprinio ni na koji način*. Izvanredne okolnosti u smislu čl. 1081. ZOO-a treba razlikovati od više sile jer, za razliku od više sile, izvanredne okolnosti koje mogu nastati na sportskom događaju nisu nepredvidive (nego upravo suprotno, zbog čega je i regulirana ova vrsta odgovornosti).

¹³⁶ Isključena je odgovornost za eventualne druge vidove štete.

¹³⁷ Dragan Zlatović, Marija Radonić, Luka Petković, „Odgovornost organizatora sportskih priredbi za štetu nastalu gledateljima s osvrtnom na upravne mjere u cilju sprječavanja štetnih događaja“, u: *Zbornik radova međunarodne konferencije o razvoju javne uprave*, Veleučilište „Lavoslav Ružička“, Vukovar, vol. 2017., str. 361.

¹³⁸ Dubravka Klasiček, „Odgovornost organizatora za štetu nastalu na sportskom natjecanju“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, god. 56, 2/2019., str. 370.

¹³⁹ Za štete koje potječu od opasne stvari i opasne djelatnosti odgovara se bez obzira na krivnju, dakle po principu objektivne odgovornosti, sukladno čl. 1045. st. 3. ZOO-a: *Za štetu od stvari ili djelatnosti od kojih potječe povećana opasnost štete za okolinu odgovara se bez obzira na krivnju*.

¹⁴⁰ Tako u: VSSRH Rev-141/1985 od 15. listopada 1985.: *Organizator i izvođač vatrometa na nogometnoj utakmici odgovara povrijeđenom po kriteriju objektivne odgovornosti za štetu od opasne djelatnosti* i u VSRH Rev-2843/1990 od 3. travnja 1991. (vidjeti *supra*, bilj. 91.).

riječ je poglavito o odgovornosti po osnovi krivnje),¹⁴¹ Ovdje će se štetne radnje organizatora odnositi u pravilu na propuste u osiguravanju sigurnih uvjeta za odvijanje sportske igre.¹⁴²

5. UGOVORNA ODGOVORNOST ZA ŠTETE U SPORTU

Načelo *pacta sunt servanda*, odnosno pravilo da se ugovori moraju poštovati, jedan je od osnovnih postulata ugovornog prava. U tom smislu, suugovaratelji su se dužni odnositi prema ugovoru doista kao prema zakonu i ono o čemu su se sporazumjeli obvezuje ih, tako da od preuzetih obveza u pravilu ne mogu jednostrano odustati, niti jedna strana može svojevoljno mijenjati sadržaj ugovora ili ne ispunjavati svoje obveze.¹⁴³ Svaki od takvih postupaka doveo bi do nastanka građanskopravnog odnosa ugovorne odgovornosti za štetu.

Nemoguće je govoriti o odnosu ugovorne odgovornosti za štetu u sportu, a prethodno ne reći ponešto o ugovorima u sportskom pravu.¹⁴⁴ Naime, pitanje pravne regulacije (odnosno izostanka pravne regulacije) sportskih ugovora u hrvatskom pravu smatra se priličnim zakonodavnim propustom.¹⁴⁵ Zakon o sportu tek na jednom mjestu, u čl. 8. spominje ugovor o profesionalnom igranju i ugovor o radu kao temelj profesionalnog bavljenja sportom. Pritom je pravna priroda ugovora o profesionalnom igranju prilično sporna – neki ga smatraju ugovorom radnog, a neki ugovorom građanskog prava.¹⁴⁶ Profesionalni igrači u Republici Hrvatskoj sklapaju neku vrstu ugovora *sui generis*, koji ima elemente ugovora o radu, ali se

¹⁴¹ Tako u: VSRH Revr-366/2005 od 15. lipnja 2005.: *Odgovornost I-tuženika ne postoji ni na temelju odredbe čl. 174. ZOO-a, jer igranje nogometa ne predstavlja opasnu djelatnost. I-tuženik bi za spornu štetu odgovarao samo u slučaju da ju je prouzročio svojom krivnjom što u konkretnom slučaju nije dokazano.* te u: VSRH Rev-758/2003 od 12. siječnja 2005.: *Tuženik bi za spornu štetu odgovarao samo u slučaju da ju je prouzročio svojom krivnjom, što in concreto nije slučaj. Tužitelju bi za spornu štetu odgovarao igrač protivničke momčadi koji mu je nanio tjelesnu ozljedu, u pretpostavci da je tužitelja tjelesno ozlijedio namjerno ili grubim kršenjem pravila igre, te solidarno s njim njegov nogometni klub, ako u pripremi i u tijeku igre nije poduzeo odgovarajuće mjere da se igra odvija u sportskom duhu i u skladu s pravilima igre.*

¹⁴² Prema: Igor Gliha, „Izvanugovorna odgovornost za štetu nastalu u sportu“, u: Hrvoje Kačer et al., *Sportsko pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 2018., str. 258-259, ono se može očitovati u organiziranju neodgovarajućeg prostora za bavljenje određenim sportom, odnosno natjecanja ili treniranja, neodržavanjem prostora u stanju potrebnom za nesmetano bavljenje sportom (npr. nepopravljanjem piste za utrke ili neuklanjanjem otpalih predmeta koji su ostali na pisti ili neobilježavanjem opasnosti kao što je iscurjelo ulje kao i u drugim djelovanjima ili propustima, kao npr. postavljanjem naprava na sportski teren koje ometaju bavljenje sportom).

¹⁴³ Zvonimir Slakoper; Vilim Gorenc, *Obvezno pravo, Opći dio, Sklapanje, promjene i prestanak ugovora*, Novi informator, Zagreb 2009., str. 183.

¹⁴⁴ Općenito o ugovorima vidjeti u Hrvoje Momčinović, „Ugovori (općenito)“, u: Ivica Crnić et al., *(Uvod u) sportsko pravo*, Inženjerski biro d.d., Zagreb 2009., str. 49-68.

¹⁴⁵ Vidjeti tako u: Dean Vuleta, „Sudska regulacija pravnih odnosa na području sportskog prava *de lege ferenda*“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 52, 4/2015, str. 1139-1157.

¹⁴⁶ O tome više u: Andrijana Bilić; Vanja Smokvina, „Ugovori između profesionalnih nogometaša i klubova – ugovori radnog ili građanskog prava?“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 49, 4/2012, str. 831-862.

kao takav ne može definirati, ali i elemente ugovora o djelu, ugovora o nalogu, te određene posebnosti ugovora koji se odnosi na sport.¹⁴⁷ Ovome ide u prilog i odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske prema kojoj *predmetni ugovor ne predstavlja ugovor o zapošljavanju... već se radi o ugovoru sui generis kojim su uređeni odnosi između tužitelja kao sportaša koji svoje aktivnosti obavlja profesionalno i tuženika kao sportske organizacije.*¹⁴⁸ Takvom pravnom kvalifikacijom postiže se selektivni pristup primjeni zakonskih odredaba i ako se stranačka volja ne može utvrditi iz ugovora i odredaba autonomnog sportskog prava, primjenjuju se kao *lex specialis* Zakon o sportu, a potom kao *lex generalis* Zakon o obveznim odnosima.¹⁴⁹

Kao i za pitanje izvanugovorne odgovornosti za štetu, temeljno pravno vrelo je ZOO, koji u čl. 342. govori o ispunjenju obveze i posljedicama neispunjenja.¹⁵⁰ Pored općih pretpostavki odštetne odgovornosti, za postojanje ugovorne odštetne odgovornosti traži se postojanje ugovora i povreda obveze iz tog ugovora.¹⁵¹ Kao i kod izvanugovorne odgovornosti za štetu, prvenstveno se primjenjuje subjektivni kriterij, odnosno načelo pretpostavljene krivnje, prema kojem se dužnik oslobađa odgovornosti ako dokaže da za neispunjenje, manjkavo ispunjenje ili zakašnjenje

¹⁴⁷ Andrijana Bilić; Vanja Smokvina, „Ugovori između profesionalnih nogometaša i klubova – ugovori radnog ili građanskog prava?“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 49, 4/2012, str. 860.

¹⁴⁸ VSRH, Rev-1120/1995 od 26. studenog 1997., citirano prema: Marko Ivkošić, „Pravni okvir transfera profesionalnih nogometaša“, u: Ivica Crnić et al., (*Uvod u*) *športsko pravo*, Inženjerski biro d.d., Zagreb 2009., str. 114-115.

¹⁴⁹ Marko Ivkošić, „Pravni okvir transfera profesionalnih nogometaša“, u: Ivica Crnić et al., (*Uvod u*) *športsko pravo*, Inženjerski biro d.d., Zagreb 2009., str. 114-115.

¹⁵⁰ ZOO, čl. 342.: (1) *Vjerovnik u obveznom odnosu ovlašten je od dužnika zahtijevati ispunjenje obveze, a dužnik je dužan ispuniti je savjesno u svemu kako ona glasi.*

(2) Kad dužnik ne ispuni obvezu ili zakasni s njezinim ispunjenjem, vjerovnik ima pravo zahtijevati i popravljavanje štete koju je zbog toga pretrpio.

(3) Za štetu zbog zakašnjenja s ispunjenjem odgovara i dužnik kojemu je vjerovnik dao primjeren naknadni rok za ispunjenje.

(4) Dužnik odgovara i za djelomičnu ili potpunu nemogućnost ispunjenja, iako tu nemogućnost nije skrivio, ako je nastupila nakon njegova dolaska u zakašnjenje, za koje odgovara.

(5) Ali se dužnik oslobađa odgovornosti za štetu ako dokaže da bi stvar koja je objekt činidbe slučajno propala i da je on svoju obvezu na vrijeme ispunio.

¹⁵¹ Tako u: VSRH Rev. 2453/2010 od 2. srpnja 2013.: *U ovom predmetu tužitelj traži naknadu štete po osnovi ugovorne odgovornosti za štetu, koja nastaje kada je šteta uzrokovana povredom ugovorne obveze pod kojom se u smislu odredbe čl. 262. st. 2. ZOO/91 razumijeva neispunjenje obveze ili zakašnjenje s njezinim ispunjenjem. Za postojanje te odgovornosti osim općih pretpostavki odštetne odgovornosti (štetna radnja, šteta, uzročna veza između štetne radnje i štete, protupravnost, uzročna veza) moraju postojati još dvije dodatne pretpostavke, a to su postojanje ugovora, odnosno ugovorne obveze i povreda te obveze.*

nije kriv.¹⁵² ZOO u prethodno citiranoj odredbi čl. 342. navodi da je dužnik obvezu dužan ispuniti savjesno, u svemu kako ona glasi, te da odgovara za štetu zbog neispunjenja obveze i zakašnjenja u njezinu ispunjenju. Vrlo sažeto govoreći, to znači da je dužnik dužan ispuniti svoju obvezu pravodobno – o dospijeću – potpuno – odnosno u cijelosti – bez nedostataka i to vjerovniku ili drugoj osobi ovlaštenoj primiti ispunjenje. Zbog toga smatramo kako ispunjenje o dospijeću, ali nepotpuno u kvantitativnom smislu, odnosno djelomično ili s nedostacima, dovodi dužnika u zakašnjenje, tj. stavlja ga u istovjetni položaj kao što je položaj dužnika koji o dospijeću ni djelomično nije ispunio svoju obvezu.¹⁵³ Stoga možemo zaključiti da vjerovnik ima pravo na popravljavanje štete u tri slučaja: kad dužnik uopće ne ispuni obvezu, kad je ispuni, ali ne u svemu kako ona glasi te kad zakasni s njezinim ispunjenjem.¹⁵⁴

Sukladno čl. 346. ZOO-a, vjerovnik ima pravo na naknadu obične štete i izmakle koristi¹⁵⁵ te pravičnu naknadu neimovinske štete, koje je dužnik u vrijeme sklapanja ugovora morao predvidjeti kao moguće posljedice povrede ugovora, s obzirom na činjenice koje su mu tada bile poznate ili morale biti poznate.¹⁵⁶ Štoviše, u slučaju prijave ili namjernog neispunjenja te ispunjenja zbog krajnje nepažnje, vjerovnik ima pravo zahtijevati naknadu cjelokupne štete, bez obzira na to je li dužnik znao za predvidive posljedice povrede ugovora.

Posebnost je ugovora o profesionalnom igranju klauzula, koja se redovito ugovara,¹⁵⁷ prema kojoj se rješavanje sporova koji eventualno nastanu iz tog ugovora

¹⁵² Prethodno citirana odredba čl. 342. st. 4. predstavlja iznimku od navedenog pravila jer propisuje da dužnik odgovara za nemogućnost ispunjenja, iako je nije skrivio, koja nastane nakon njegova pada u zakašnjenje (za koje odgovara). Radi se, zapravo, o slučaju objektivne odgovornosti. *Ratio* navedene odredbe je u tome da bi obvezu, da dužnik nije zakasnio s ispunjenjem, bilo moguće ispuniti, i zbog toga on treba odgovarati i za samo to zakašnjenje. I odredba čl. 343. ZOO-a predstavlja iznimku jer propisuje da se dužnik oslobađa odgovornosti za štetu *ako dokaže da nije mogao ispuniti svoju obvezu, odnosno da je zakasnio s ispunjenjem obveze zbog vanjskih, izvanrednih i nepredvidivih okolnosti nastalih poslije sklapanja ugovora koje nije mogao spriječiti, otkloniti ili izbjeći*. Jasno je da zakonodavac u citiranoj odredbi govori o slučaju više sile, što upućuje na objektivni kriterij odgovornosti. Može se reći da je riječ o objektivno-subjektivnom kriteriju jer se u obzir uzimaju vanjske, nepredvidive i izvanredne okolnosti s jedne strane, te dužnikova mogućnost da ih svlada, izbjegne ili otkloni s druge strane.

¹⁵³ Zvonimir Slakoper, „Odgovornost dužnika za štetu zbog povrede ugovora“, u: *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* (1991.), Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, vol. 23, br. 1/2002., str. 116-117.

¹⁵⁴ Hrvoje Momčinović, „Ugovorna odgovornost za štetu“, u: *Hrvatska pravna revija*, Inženjerski biro, Zagreb, god. 6. 3/2006, str. 2.

¹⁵⁵ Primjer izmakle koristi karakterističan za povrede ugovornih obveza u sportu jest situacija kada sportski klub raskine ugovor o profesionalnom igranju prije isteka roka na koji je sklopljen. U tom će slučaju klub biti obavezan igraču isplaćivati naknadu plaće na ime izmakle koristi sve do isteka roka na koji je ugovor sklopljen (osim u slučaju kada igrač prije isteka tog roka sklopi ugovor s novim klubom, ali i u tom će slučaju biti dužan isplaćivati razliku ako igrač s novim klubom ugovori naknadu nižu nego u ugovoru koji je neopravdano raskinut).

¹⁵⁶ Pritom je oštećenik dužan poduzeti sve mjere radi umanjenja nastale štete, u protivnom odgovorna osoba može tražiti razmjerno sniženje naknade.

¹⁵⁷ Vidjeti tako na: https://hns-cff.hr/files/documents/old/207-Ugovor_o_profionalnom_igranju.doc i <https://www.hks-cbf.hr/slike/2021/02/Ugovor-o-profionalnom-igranju-2021.doc> (pristup: 3. svibnja 2022., 17:20).

neće povjeravati redovnim sudovima, već će se iznijeti sportskom savezu¹⁵⁸ ili sportskoj arbitraži.¹⁵⁹ Međunarodno, osobito je važna uloga i prethodno spomenutog CAS-TAS-a,¹⁶⁰ koje je apsolutno najvažnije sportsko sudište na svijetu. Njegova važnost i značaj potječe i iz toga što je priznat kao neovisan arbitražni sud, što znači da se njegove odluke mogu provesti kao odluke redovnog suda (za razliku od drugih sportskih sudišta).

Ipak, za klubove i sportaše u hrvatskom sportskom pravu nema zapreke ni da rješavanje sporova iz ugovora povjere redovnim sudovima (osim u slučaju ugovaranja prethodno spomenute klauzule). U tom će slučaju za njihove sporove iz ugovora suditi ti sudovi u parnicama radi naknade štete.

6. ZAKLJUČAK

U ovom tekstu prikazan je pravni okvir odštetne odgovornosti u sportu u hrvatskom pravu. Iz svega navedenog razvidno je kako se hrvatsko sportsko pravo „bori“ s određenim problemima, od kojih je za predmetnu materiju najizrazitiji problem nedostatak pravne regulacije predmetne materije u Zakonu o sportu, koji je *lex specialis* za područje sportskog prava. Naime, iako (dodali bismo – vrlo dobro) građanskopravno uređenje materije odštetne odgovornosti iz Zakona o obveznim odnosima „služi svrsi“ i primjenjuje se na pitanja naknada štete u sportu kao *lex generalis*, u sportu nailazimo na mnoge specifičnosti¹⁶¹ zbog kojih se pravila ZOO-a ne nalaze uvijek potpuno odgovarajućim i potrebno ih je vrlo pažljivo tumačiti, jer se prilikom donošenja ZOO-a u fokusu zasigurno nije imalo sportsko pravo i specifičnosti odštetne odgovornosti u toj grani prava.

Tako je u sportskom pravu moguće i poželjno Zakonom o sportu dodatno regulirati pitanje principa odštetne odgovornosti koji se primjenjuje pri određivanju izvanugovorne odgovornosti za štetu, osobito u ekstremnim i borilačkim sportovima¹⁶² kod kojih postoji na određeni način „kolizija“ povećanog rizika koji sportaši prihvaćaju bavljenjem navedenim sportovima i opasnosti koju ti sportovi predstavljaju (pa bi se, prema općim pravilima, trebao primjenjivati objektivni

¹⁵⁸ Primjerice, Hrvatskom košarkaškom savezu.

¹⁵⁹ Kao u slučaju nogometa, gdje je ustanovljen Arbitražni sud Hrvatskog nogometnog saveza (dalje: HNS-a), kao samostalni i stalni jednostupanjski sud nadležan za rješavanje statusnih pitanja trenera i igrača, te za rješavanje imovinskih sporova između subjekata HNS-a nastalih u svezi s tim. Nadležnost, sastav, sjedište, izbor članova suda te postupak pred ovim sudištem regulirani su Poslovnikom o radu Arbitražnog suda HNS-a koji je donesen na sjednici Arbitražnog suda HNS-a 20. kolovoza 2002. O tome više u: Vjekoslav Puljko, „Arbitražno rješavanje sporova u nogometu“, u: *Pravni vjesnik*, Pravni fakultet u Osijeku, Osijek, vol. 26, 2/2010, str. 61-62.

¹⁶⁰ O *Tribunal Arbitral du Sport – Court of Arbitration for Sports* vidjeti detaljno na službenoj stranici: <https://www.tas-cas.org>.

¹⁶¹ Kao što su recimo, sportska pravila borilačkih sportova koja dopuštaju i reguliraju ponašanja koja su prema općim pravilima protupravna.

¹⁶² Koji po svojoj prirodi predstavljaju povećanu opasnost kako za sudionike sportske igre, tako i za treće osobe.

princip odgovornosti – odnosno postroženo odgovarati za svaku štetu – bez obzira na krivnju).

U ugovornom odštetnom pravu sporno je pitanje pravne prirode ugovora o profesionalnom igranju. Iako je u literaturi općeprihvaćeno stajalište prema kojem se radi o ugovoru *sui generis*, teorijska razmatranja pojma i dalje ne daju zakonsku regulaciju ugovoru koji se redovito sklapa kao pravni temelj profesionalnog bavljenja sportom, pa njegovu važnost ne treba osobito naglašavati – zbog čega smatramo da bi Zakon o sportu trebao propisivati i ovo pitanje. Problematičnost navedenog izostanka pravnog uređenja osobito dolazi do izražaja upravo u pitanjima povrede ugovora – jer se postavlja pitanje koje se odredbe kojeg zakona u konkretnom slučaju primjenjuju (odredbe Zakona o obveznim odnosima koje propisuju ugovor o djelu ili odredbe Zakona o radu¹⁶³ kojima se propisuje ugovor o radu i obveze poslodavca prema tom ugovoru).

Zaključujemo kako izostanak bilo kakve pravne regulacije odštetnopravne odgovornosti (pa čak i samih ugovora na kojima se zasniva profesionalno bavljenje sportom) od strane temeljnog propisa sportskog prava – Zakona o sportu – ne prati izuzetnu važnost koju navedeno pravno područje ima za sport i njegove sudionike, i iako ZOO propisuje pitanja naknade štete uopće, uslijed munjevitog razvoja sporta očito je već sada da taj pravni okvir ne odgovara objektivnim potrebama daljnjeg razvitka sporta i sportskih aktivnosti.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Damir Adamčić, „Odgovornost za štetu nastalu u športu od opasnih stvari s analizom odgovornosti za štetu nastalu na skijalištu“, u: *Vladavina prava*, Lux, Zagreb, god. III, 2/1999, str. 101-115.
2. Vesna Alaburić, „Povreda prava osobnosti informacijama u medijima“, u: Petar Klarić, *Odgovornost za neimovinsku štetu zbog povrede prava osobnosti*, Narodne novine, Zagreb 2006., str. 1-72.
3. Franjo Bačić; Šime Pavlović, *Komentar Kaznenog zakona*, Organizator, Zagreb 2006.
4. Marko Baretić, „Protupravnost kao pretpostavka odštetnopravne odgovornosti u hrvatskom pravu“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, vol. 70., 5/2020, str. 595-636.
5. Loris Belanić, „Ugovor o osiguranju od odgovornosti organizatora športskog natjecanja“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 48, 4/2011, str. 843-855.
6. Andrijana Bilić; Vanja Smokvina, „Ugovori između profesionalnih nogometaša i klubova – ugovori radnog ili građanskog prava?“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 49, 4/2012, str. 831-862.

¹⁶³ Zakon o radu, Narodne novine br. 93/2014, 127/2017, 98/2019.

7. Jan Boerner, *Sportstaetten – Haftungsrecht*, Duncker & Humblot GmbH, Berlin 1985. str. 25. (cit. prema: Nenad Đurđević, „Osnov odgovornosti za štetu koju pretrpi sportista na sportskom takmičenju“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 49, 4/2012, str. 753).
8. Jean Loup Chapellet, *Autonomy of Sport in Europe*, Council of Europe Publishing, Strasbourg 2010.
9. Ivica Crnić, „Povrede prava osobnosti kao neimovinska šteta“, u: Jakša Barbić et al., *Odgovornost za štetu*, Inženjerski biro d.d., Zagreb 2006., str. 26-64.
10. Ivica Crnić, „Prava osobnosti i neimovinska šteta u sportu“, u: Hrvoje Kačer et al., *Sportsko pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 2018., 263-298.
11. Ivica Crnić, *Odštetno pravo*, Zgombić & Partneri d.o.o. – nakladništvo i informatika d.o.o., Zagreb 2008.
12. Ivica Crnić, *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, šesto izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Organizator – PRAVO 88, Zagreb 2016.
13. Jadranko Crnić; Blanka Ivančić-Kačer, „Ustav i šport“, u: Ivica Crnić et al., (*Uvod u športsko pravo*, Inženjerski biro d.d., Zagreb 2009., str. 37-48.
14. Jozo Čizmić; Blanka Kačer, „Pravni izvori sportskog (materijalnog i postupovnog) prava“, u: Hrvoje Kačer et al., *Sportsko pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 2018., str. 23-37.
15. Zlatko Ćesić, Vilim Gorenc, Hrvoje Kačer, Hrvoje Momčinović, Drago Pavić, Ante Perkušić, Andrea Pešutić, Zvonimir Slakoper, Branko Vukmir, Ante Vidović, „Komenatar Zakona o obveznim odnosima“, *RRiF*, Zagreb 2005.
16. Zlatko Ćesić, *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, Knjiga prva, Knjiga druga, Knjiga treća, Libertin naklada, Rijeka 2021.
17. Nenad Đurđević, „Autonomija sporta – obaveznost sportskih pravila međunarodnih sportskih saveza na nacionalnom nivou“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 55, 2/2018, str. 289-306.
18. Nenad Đurđević, „Osnov odgovornosti za štetu koju pretrpi sportista na sportskom takmičenju“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 49, 4/2012, str. 751-768.
19. Nikola Gavella, „Da li se za štete od svake opasne djelatnosti odgovara po objektivnom kriteriju“, u: *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2/1970, str. 191-197.
20. Nikola Gavella, „Povreda prava na privatnost, posebno na vlastiti lik, glas, osobne zapise i pisma“, u: Petar Klarić, *Odgovornost za neimovinsku štetu zbog povrede prava osobnosti*, Narodne novine, Zagreb 2006., str. 73-134.
21. Nikola Gavella, *Osobna prava*, I. dio, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 2000.
22. Vedran Gjenero, *Pravni praktikum građanskog prava*, Vizura, Zagreb 2016.
23. Igor Gliha, „Protupravnost kao pretpostavka građanskopravne odgovornosti za štetu nastalu u športu“, u: *Privreda i pravo*, Udruženje društava pravnika u privredi Hrvatske, Zagreb, vol. 32., 11-12/1993, str. 945-954.

24. Igor Gliha, „Izvanugovorna odgovornost za štetu nastalu u sportu“, u: Hrvoje Kačer et al., *Sportsko pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 2018., str. 231-262.
25. Vilim Gorenc, Loris Belanić, Hrvoje Momčinović, Ante Perkušić, Andrea Pešutić, Zvonimir Slakoper, Mario Vukelić, Branko Vukmir, *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, Narodne novine, Zagreb 2014.
26. Ivo Grbin, „Popravljanje imovinske štete“, u: *Informator*, Novi informator, Zagreb, br. 5441/5442, str. 5-7.
27. Ivo Grbin, „Pretpostavke odgovornosti za štetu i odgovornost po osnovi krivnje“, u: *Naša zakonitost*, Savez društava pravnika Hrvatske, Udruženje za upravne znanosti i praksu Hrvatske, Republički zavod za javnu upravu SR Hrvatske, Zagreb, br. 9 – 10/1987, str. 977-994.
28. Gordan Grujić, *Actiones liberae in causa*, dostupno na: <http://casopis.pravni-fakultet.edu.rs> – Actiones liberae in causa – Pravo – teorija praksa.
29. Blanka Ivančić-Kačer; Davor Radić, „Odgovornost za štetu u dva slučaja ugovornog nogometnog sportskog prava“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 52, 2/2015, str. 549-568.
30. Marko Ivkošić, „Pravni okvir transfera profesionalnih nogometaša“, u: Ivica Crnić et al., (*Uvod u) sportsko pravo*, Inženjerski biro d.d., Zagreb 2009., str. 105-156.
31. Blanka Kačer, „O slučaju Marije Šarapove (u svezi s hrvatskim pravnim okvirom odštetne odgovornosti)“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 55, 2/2018., str. 369-384.
32. Hrvoje Kačer, Aldo Radolović, Zvonimir Slakoper, „Zakon o obveznim odnosima s komentarom“, *Poslovni zbornik*, Zagreb 2006.
33. Hrvoje Kačer; Blanka Ivančić-Kačer, „O rješavanju antinomija i pravnih praznina (posebno) na primjeru odnosa Zakona o sportu i Zakona o obveznim odnosima“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 54, 2/2017, str. 397-414.
34. Hrvoje Kačer; Blanka Kačer, „Krizne točke za nastanak štete u vijeku sportaša, posebno s aspekta uloge trenera koji (ne) radi lege artis“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 56, 2/2019, str. 285-304.
35. Hrvoje Kačer; Ante Perkušić; Blanka Ivančić-Kačer, „Postoji li u Republici Hrvatskoj (kvalitetno) sportsko pravo?“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 49, 4/2012., str. 727-740.
36. Hrvoje Kačer; Ante Perkušić, u: Vilim Gorenc et al., *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, RRIF, Zagreb 2005.
37. Petar Klarić; Martin Vedriš, *Građansko pravo*, Narodne novine, Zagreb 2014.
38. Dubravka Klasiček, „Odgovornost organizatora za štetu nastalu na sportskom natjecanju“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 56, 2/2019., str. 355-376.
39. Dragan Kostić, *Građanskopravna odgovornost sportaša i sportskih organizacija*, Savremena administracija, Beograd 1976.

40. Miodrag Mićović, „Lex sportiva i fair play“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 48, 4/2011, str. 749-757.
41. Hrvoje Momčinović, „Ugovori (općenito)“, u: Ivica Crnić et al., (*Uvod u športsko pravo*), Inženjerski biro d.d., Zagreb 2009., str. 49-68.
42. Hrvoje Momčinović, „Ugovorna odgovornost za štetu“, u: *Hrvatska pravna revija*, Inženjerski biro, Zagreb, god. 6. 3/2006, str. 1-10.
43. Saša Nikšić, „Povreda prava na duševni integritet“, u: Petar Klarić, *Odgovornost za neimovinsku štetu zbog povrede prava osobnosti*, Narodne novine, Zagreb 2006., str. 205-236.
44. Mladen Pavlović, *Izvanugovorna, predugovorna i ugovorna odgovornost za štetu – I. dio*, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/CLN20V01D2019B1233>
45. MW Pinsloo, „Liability in Sport and Recreation“, u: *Journal of South African Law*, Juta and Company (Pty) Ltd (Juta’s Law Journals), Cape Town, 42, 1/1991, str. 42-57.
46. Maja Proso, „Neimovinska šteta zbog povrede prava na vlastitu sliku/lik (pravo na publicitet) u sportu“, u: Hrvoje Kačer et al., *Sportsko pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 2018., str. 299-322.
47. Vjekoslav Puljko, „Arbitražno rješavanje sporova u nogometu“, u: *Pravni vjesnik*, Pravni fakultet u Osijeku, Osijek, vol. 26, 2/2010, str. 57-67.
48. Zvonimir Slakoper, „Odgovornost dužnika za štetu zbog povrede ugovora“, u: *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* (1991.), Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, vol. 23, br. 1/2002., str. 113-142.
49. Zvonimir Slakoper; Vilim Gorenc, *Obvezno pravo, Opći dio, Sklapanje, promjene i prestanak ugovora*, Novi informator, Zagreb 2009.
50. Zlatan Stipković, *Protupravnost kao pretpostavka odgovornosti za štetu*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb 1991.
51. Boris Vizner, *Komentar Zakona o obveznim (obligacionim) odnosima*, Knjiga 2, Zagreb 1978.
52. Dean Vuleta, „Sudska regulacija pravnih odnosa na području sportskog prava de lege ferenda“, u: *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, god. 52, 4/2015, str. 1139-1157.
53. Dragan Zlatović, *Odgovornost organizatora javnih sportskih priredbi za štetu nastalu gledateljima* (dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/CLN20V01D2017B1064>).
54. Dragan Zlatović; Marija Radonić; Luka Petković, „Odgovornost organizatora sportskih priredbi za štetu nastalu gledateljima s osvrtnom na upravne mjere u cilju sprječavanja štetnih događaja“, u: *Zbornik radova međunarodne konferencije o razvoju javne uprave*, Veleučilište „Lavoslav Ružička“, Vukovar, vol. 2017., str. 356-370.

Pravni propisi:

1. Declaration on the specific characteristics of sport and its social function in Europe, of which account should be taken in implementing common policies (Annex IV), European council – Nice, 7-10 December 2000, Conclusions of the Presidency.
2. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine broj 56/1990, 135/1997, 113/2000, 28/2001, 76/2010, 5/2014.
3. Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine broj 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018, 126/2021.
4. Zakon o sportu, Narodne novine broj 71/2006, 150/2008, 124/2010, 124/2011, 86/2012, 94/2013, 85/2015, 19/2016, 98/2019, 47/2020, 77/2020, 133/2020.
5. Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, Narodne novine broj 117/2003, 71/2006, 43/2009, 34/2011.
6. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, Narodne novine broj 91/1996, 68/1998, 137/1999, 22/2000, 73/2000, 114/2001, 79/2006, 141/2006, 146/2008, 38/2009, 153/2009, 90/2010, 143/2012, 152/2014, 81/2015, 94/2017.
7. Zakon o radu, Narodne novine br. 93/2014, 127/2017, 98/2019.

Internetski izvori:

1. https://hns-cff.hr/files/documents/old/207-Ugovor_o_profesionalnom_igranju.doc
2. <https://www.hks-cbf.hr/slike/2021/02/Ugovor-o-profesionalnom-igranju-2021.doc>
3. https://www.europarl.europa.eu/summits/nice2_en.htm#an4
4. <https://www.tas-cas.org>
5. Gordan Grujić, *Actiones liberae in causa*, dostupno na: <http://casopis.pravni-fakultet.edu.rs> – *Actiones liberae in causa* – Pravo – teorija praksa
6. Dragan Zlatović, *Odgovornost organizatora javnih sportskih priredbi za štetu nastalu gledateljima*, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/CLN20V01D2017B1064>
7. Mladen Pavlović, *Izvanugovorna, predugovorna i ugovorna odgovornost za štetu – 1. dio*, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/CLN20V01D2019B1233>
8. Leo Čerina, *Zdravku Mamiću za „mučko đubre“ kazna od 15.000,00 kn*, dostupno na: www.24.sata.hr

Sudska praksa:

1. *Murphy v Steeplechase Amusement Co.* 250 NY 479, 166 NE 173 od 16. travnja 1929 (dostupno na: <https://casetext.com/case/murphy-v-steeplechase-amusement-co>).
2. Ustavni sud Republike Hrvatske, U-III/3687/2005 od 6. studenog 2007.
3. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-370/2004 od 23. kolovoza 2006.
4. Vrhovni sud Socijalističke Republike Hrvatske, Gž-3017/68 od 19. prosinca 1968.
5. Vrhovni sud Socijalističke Republike Hrvatske, Rev-1233/85 od 10. listopada 1985.
6. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-1329/2000 od 5. svibnja 2004.
7. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-976/2007 od 9. siječnja 2008.

8. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev x-895/2010 od 9. ožujka 2011.
9. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev. 2453/10 od 2. srpnja 2013.
10. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-1103/2002 od 16. studenog 2014.
11. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-1120/1995 od 26. studenog 1997.
12. Vrhovni sud Socijalističke Republike Hrvatske, Rev-141/1985 od 15. listopada 1985.
13. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-1465/09 od 23. veljače 2010.
14. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-1535/1990 od 9. siječnja 1991.
15. Vrhovni sud Socijalističke Republike Hrvatske, Rev-211/83 od 25. svibnja 1983.
16. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-2299/1997 od 23. studenog 2000.
17. Vrhovni sud Socijalističke Republike Hrvatske, Rev-236/82 od 7. listopada 1982.
18. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-2843/90 od 3. travnja 1991.
19. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-758/2003 od 12. siječnja 2005.
20. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Revr-366/2005 od 15. lipnja 2005.
21. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-x 544/2012 od 19. rujna 2012.
22. Županijski sud u Varaždinu, Gž-86/05 od 15. ožujka 2005.

LIABILITY FOR DAMAGE IN SPORT (CROATIAN POSITIVE LAW)

With the development of sport, and at the same time sports law, liability for damages is becoming an increasingly important part of it. This is a consequence of growing sports ambitions and shifting physical boundaries in sports, which results in greater risk of injury for participants, but also of more complete and detailed legal regulations in sports - which then results in the responsibility of anyone who violates these rules. In this paper, the authors present the legal framework of liability as an exceptionally important part of sports law in the Republic of Croatia.

Key words: *liability for damages, sports, sports law, damage, indemnity*